



Taru Oulasvirta ja Lea Vaitti Ennakkoluulotonta meininkiä

Best Buddies -projektin (2011 – 2013)
ja Kaverimeininki-projektin (2014) loppuraportti



Taru Oulasvirta ja Lea Vaitti

Ennakkoluulotonta meininkiä

Best Buddies -projektin (2011 – 2013) ja Kaverimeininki-projektin (2014) loppuraportti

Best Buddies -projekti (RAY 2011 – 2013)

Kaverimeininki-projekti (RAY 2014)

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, 2015

(julkaistu ainoastaan pdf-tiedostona, 62 sivua)

ISBN 978-952-7059-14-2

Kannen kuva Jonna Laitinen

Sisältö

1.	Projektien tausta.....	4
	Kohti jatkokehittämistä	
	Asennetyötä tarvitaan	
2.	Projektien kuvaus	8
	Best Buddies (2011 – 2013)	
	Kaverimeininki (2014)	
3.	Toiminnan arviointi ja siinä käytetyt aineistot.....	13
4.	Projektien toimintamuodot, tuotokset ja tulokset	15
	Alueellinen Best Buddies -kaveritoiminta 2011 – 2014	
	Oppilaitosyhteistyö 2011 – 2013	
	Nuorisopalveluyhteistyö 2014	
	Kehitysvammaisten Tukiliiton vapaaehtoistoiminnan kehittäminen 2011 – 2014	
5.	Työntekijöiden kokemuksia Best Buddies -projektista.....	26
	Projekti kokopäiväisten työntekijöiden näkökulmasta	
	Aluetoiminta aluevastaavien näkökulmasta	
6.	Työntekijöiden kokemuksia Kaverimeininki-projektista.....	31
	Ajatuksia kaveritoiminnan järjestämisestä	
	Yhteenvetoa koko projektista	
7.	Opettajien ja opiskelijoiden kokemuksia oppilaitosyhteistyöstä.....	37
	Opettajien palautetta yhteistyöstä	
	Opiskelijoiden palautetta kouluvierailusta	
8.	Kokemukset nuorisopalveluyhteistyöstä	40
	Osallistujien palautetta ryhmätapaamisista	
	Yhteistyökumppaneiden ajatuksia yhteistyöstä	
	Projektin työntekijöiden ajatuksia yhteistyöstä	
9.	Yhteistyökumppaneiden ja oman järjestön näkemyksiä	52
10.	Projektien vaikutukset ja lupaavat käytännöt	54
11.	Pohdintaa Best Buddies -kaveritoiminnan jatkosta.....	57
	Lähteet	60
	Liite 1 Oppilaitosyhteistyö	61

1. Projektien tausta

Best Buddies -projekti (2011 – 2013) oli jatkohanke Kehitysvammaisten Tukiliiton Kaveri-projektille, joka toteutettiin vuosina 2007 – 2010. Best Buddies -projektin jälkeen toteutettiin vielä vuoden mittainen Kaverimeininki-projekti (2014). Kaikki kolme projektia olivat Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamia. Tämä loppuraportti koskee sekä Best Buddies - että Kaverimeininki -projektia, ja raportti on koottu joulukuussa 2013 julkaistun Best Buddies -projektin loppuraportin (Oulasvirta & Vaitti 2013) pohjalta.

Kaveri-projektissa pilotoitiin Best Buddies -kaveritoimintaa ensimmäistä kertaa Suomessa. Best Buddies -kaveritoiminnan malli syntyi Yhdysvalloissa vuonna 1989. Toiminnassa kehitysvammaisen ja vammaaton ihminen yhdistetään tasavertaiseen kaveruuteen. Kaverit ovat useimmiten samaa sukupuolta, suurin piirtein samanikäisiä ja heillä on samanlaisia kiinnostuksen kohteita. Kyseessä on vapaaehtoinen kaveritoiminta, jonka puitteissa kaverit pitävät yhteyttä toisiinsa noin kerran viikossa ja tapaavat toisiaan noin kaksi kertaa kuukaudessa. Toiminta on määräaikaista eli siihen sitoudutaan aina yhdeksi kaudeksi kerrallaan. Kaveriparin toimintakausi kestää noin puolesta vuodesta vuoteen. Tärkeää on, että kumpikin kavereista on vapaaehtoisen kaverin roolissa eikä kummallekaan heistä makseta mitään kulukorvauksia.

Suomen Best Buddies -kaveritoiminta on osa Best Buddies International -järjestöä, jonka toimintaa löytyy nykyään yli 50 eri maasta. Kansainvälisen järjestön tehtävänä on luoda maailmanlaajuinen vapaaehtoistoiminnan liike, joka tarjoaa mahdollisuuksia kahdenväliseen kaveruuteen, tuettuun työllistymiseen ja johtajaksi kehittymiseen ihmisille, joilla on kehitysvamma tai jokin muu erityistä tuen tarvetta aiheuttava vamma. Suomessa Best Buddies -toiminta on tarkoittanut nimenomaan kahdenvälisen kaveruuden mahdollisuuksien luomista. Best Buddies Internationalilla on tällä hetkellä kahdeksan virallista ohjelmaa, joista Suomessa on toteutettu ohjelmaa nimeltä ”Best Buddies Citizens”. Tässä ohjelmassa kuka tahansa toiminnasta kiinnostunut kehitysvammaisen tai vammaaton ihminen voi hakea itselleen kaveria, eli toiminta ei ole sidottu esimerkiksi tiettyyn oppilaitokseen. (Best Buddies International 2014.)

Kaveri-projektissa Best Buddies -kaveritoiminnan järjestäminen liittyi vahvasti eri medioissa ja verkostoissa tehtyyn asennustyöhön. Tavoitteena oli tehdä kehitysvammaisuudesta arkipäiväinen asia myös niille, joille se ei ole entuudestaan tuttua. Kaveri-projektin kohderyhmänä olivat ensisijaisesti kehitysvammaiset ja vammattomat nuoret. Vaikuttamistyötä tehtiin esimerkiksi järjestämällä

infotilaisuuksia oppilaitoksissa. (Oulasvirta 2011, 17.) Best Buddies -kaveritoimintaa järjestettiin hankkeessa valtakunnallisesti, eli missä päin Suomea tahansa asuva henkilö saattoi hakea itselleen kaveria. Neljän vuoden aikana kaveripareja syntyi 30 eri paikkakunnalla ja yhteensä yli 200 ihmistä osallistui kahdenväliseen kaveritoimintaan. (Emt., 11.)

Kohti jatkokehittämistä

Kaveri-projektissa toteutettiin Best Buddies -kaveritoiminnan arviointi vuonna 2010. Kokemuksia toiminnasta kerättiin viideltä eri ryhmältä: toimintaan osallistuneilta ihmisiltä, heidän vanhemmiltaan, kehitysvammaisten ihmisten asumisyksiköiden ohjaajilta, projektin kanssa yhteistyötä tehneiden oppilaitosten henkilökunnalta ja Tukiliiton jäsenyhdistysten toimijoilta. Tulosten perusteella sekä kehitysvammaiset että vammattomat nuoret nauttivat kaveritoiminnasta, vaikkakin osa kaveripareista kohtasi myös ongelmia esimerkiksi yhteydenpidossa. Erilaisuuteen ja kehitysvammaisuuteen tutustuminen nähtiin erittäin tärkeänä, ja vammattomien osallistujien kokemusten mukaan kehitysvammaisuudesta tuli toiminnan kautta aikaisempaa arkipäiväisempi asia. Sekä kehitysvammaiset että vammattomat nuoret korostivat uuden kaverin saamisen merkitystä. Kehitysvammainen ihminen sai tilaisuuden saada oman, tasavertaisen kaverin, joka tuli perheen ja asumisyksikön ulkopuolelta. Toiminta tuki kehitysvammaisten ihmisten oma-aloitteisuutta ja saattoi vahvistaa heidän osallisuuttaan, mikäli kaverukset löysivät toiminnalle aikaa ja tutustuivat toisiinsa. (Emt., 54–57.)

Arvioinnissa kartoitettiin Best Buddies -kaveritoiminnan kehittämiskohteita. Viiden eri ryhmän vastausten perusteella todettiin:

Toiminnan laadun kannalta huomiota tuli kiinnittää erityisesti Best Buddies -kaveruuden sujuvuuteen. Kaveripareja tuli tukea aikaisempaa voimakkaammin keskinäisessä yhteydenpidossa. Työntekijöiden tuli olla yhteydessä kaveripareihin entistä säännöllisemmin, esimerkiksi kahden kuukauden välein.

Kaveritoiminnan ja oppilaitosten välinen yhteistyö nostettiin yhdeksi tulevaisuuden painopisteeksi. Opiskelijoita voisi rohkaista mukaan toimintaan ryhmätapaamisten avulla. Kaveritoimintaa voisi kehittää osaksi vapaaehtoistyön opetusta. (Emt., 57–59.)

Best Buddies -kaveruuden sujuvuuden parantaminen edellytti myös sitä, että kaveritoiminnan organisaatio uudistettiin. Kaveri-projektissa (2007–2010) työntekijät sijaitsivat vain Tampereella, jolloin esimerkiksi kaverinhakijoiden tapaaminen ja haastattelemine ennen kaveritoiminnan aloituskoulutusta ei ollut mahdollista. Best Buddies -projektissa (2011–2013) toiminnan järjestäminen siirrettiin keskustoimistolta alueille. Best Buddies -kaveritoiminnan pilotointi Suomessa onnistui hyvin valtakunnallisesti, mutta toiminnan jatkokehittäminen edellytti keskittymistä tiettyihin alueisiin ja työntekijöiden palkkaamista suoraan alueille. Best Buddies -projektin aluemallissa osa-aikaiset aluevastaavat järjestivät kaveritoimintaa pääkaupunkiseudulla, Jyväskylän seudulla ja Oulun seudulla. Tampereen seudulla toiminnan järjestäminen oli projektipäällikön ja projektityöntekijän vastuulla. Kaverimeininki-projektissa (2014) kaveritoimintaa järjestivät osa-aikaiset projektityöntekijät Tampereen, Jyväskylän ja Oulun seuduilla. Lisäksi Jyväskylän seudun kaveritoimintaa järjesti myös kokoaikainen projektityöntekijä, jonka sijaintina oli keskustoimisto Tampereella.

Tarve Best Buddies -kaveritoiminnan ja oppilaitosten välisen yhteistyön jatkokehittämiselle nousi Kaveri-projektista. Best Buddies -projektissa kokeiltiin yhteistyön tiivistämistä nimenomaan niillä keinoilla, jotka esiintyivät vuonna 2010 tehdyn arvioinnin tuloksissa: avoimien ryhmätapaamisten järjestäminen, konkreettisen tiedon jakaminen kehitysvammaisuudesta, infotilaisuuksien ryhmäkokojen pienentäminen, erilaisten opetusmenetelmien kokeileminen ja vapaaehtoistoiminnan opetuksen kanssa tehtävän yhteistyön ideoiminen (ks. Oulasvirta 2011, 45–54).

Best Buddies -kaveritoiminnan tiedottamisessa ja markkinoinnissa kannattaa myös jatkossa hyödyntää oppilaitoksia, mutta erityisen hedelmällisiä yhteistyökumppaneita ovat nuorten vapaa-ajan toimintaa järjestävät tahot, jolloin yhteistyö voi todella edistää kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten yhdessäoloa. Tasavertaisen kaveruuden ja inklusiivisen vapaa-ajan idea tulee juurruttaa jo olemassa oleviin vapaa-ajan palveluihin, jolloin toiminnan vaikutukset voivat ylettyä yksilötasoa kauemmas rakenteelliselle tasolle. Kuntien nuorisopalvelut ovat tässä luonteva yhteistyökumppani, sillä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sisältyvät nuorisolain (72/2006) tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtiin. Kaverimeininki-projektissa vuonna 2014 käynnistettiin yhteistyö kuntien nuorisopalveluiden kanssa, ja pilottikunnaksi valittiin Jyväskylä.

Asennetyötä tarvitaan

Kaveri-projektissa (2007–2010) vahvistui käsitys siitä, ettei kehitysvammaisuus ole lähimainkaan arkipäiväinen asia suomalaisessa yhteiskunnassa. Monet vammattomat nuoret pohtivat kaveritoimintaan osallistumista pitkään, ennen kuin he päättivät hakea itselleen kaveria. Vammattomat nuoret pohtivat usein sitä, riittävätkö heidän ominaisuutensa ja taitonsa kaveritoimintaan. Asenteisiin vaikuttaminen on hidasta työtä, jonka tuloksia on vaikea arvioida. Asenteiden muuttaminen ei luonnollisestikaan voi onnistua lyhyen projektin puitteissa, mutta Kaveri-projektissa havaittiin merkkejä muutosmyönteisyydestä: oppilaitokset olivat erittäin kiinnostuneita kehitysvammaisuutta käsittelevistä infotilaisuuksista ja Best Buddies -kaveritoimintaan osallistui merkittävä määrä vammattomia nuoria. Kaveri-projekti osoitti, että asennetyötä on tarpeen jatkaa, ja että Best Buddies -kaveritoiminta on hyvä väline tässä työssä.

Kehitysvammaiset ja vammattomat ihmiset viettävät edelleen suurimman osan elämästään omissa ryhmissään. Kehitysvammaisten ja vammattomien ihmisten polut eriytyvät usein jo lapsena koulussa ja harrastustoiminnassa sekä myöhemmin jatkokoulutuksessa ja työelämässä. Kehitysvammaiset lapset ja nuoret viettävät aikaa omissa harrastuspiireissään, urheilujoukkueissaan ja loma-ajan leireillään. Myös jatkokoulutuksen kehitysvammaiset nuoret hankkivat useimmiten erityisammattikouluissa. Aikuisena kehitysvammaiset ihmiset työskentelevät pääosin heille tarkoitetuissa työ- ja toimintakeskuksissa ja saattavat asua omissa asuntoloissaan tai laitoksissa.

Best Buddies -kaveritoiminta on yksi keino tehdä kurkistusaukko tähän raja-aitaan ja saattaa kehitysvammaisia ja vammattomia nuoria yhteen. Kehitysvammaisuus on edelleen vieras asia monelle vammattomalle nuorelle, jolloin järjestetty toiminta tukee nuorten tutustumista. Toiminnassa vammattomalle nuorelle voidaan kertoa kehitysvammaisuudesta helposti lähestyttävällä ja yhdenvertaisuutta edistävällä tavalla. Kehitysvammaiselle nuorelle toimintaan osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden tutustua perheen ulkopuoliseen ihmiseen tasavertaisena kaverina ja opiskella kaveruuden pelisääntöjä. Kaveritoiminta voi myös helpottaa monien sekä kehitysvammaisten että vammattomien ihmisten yksinäisyyttä tarjoamalla konkreettisen tilaisuuden tutustua uuteen ihmiseen ja saada uutta mielekästä tekemistä.

Best Buddies -kaveritoiminta kyseenalaistaa perinteisen asetelman, jossa kehitysvammaisen ihminen nähdään avun kohteena ja kaverin tarvitsijana. Toki Suomessa on tarvetta myös esimerkiksi

vapaaehtoiselle tukihenkilötoiminnalle, jossa toiminnan lähtökohtana ovat kehitysvammaisen ihmisen tarpeet ja vammattoman ihmisen halu toimia vapaaehtoisena. Best Buddies -kaveritoiminnan olemassaolo on kuitenkin erittäin tärkeää, sillä se tarjoaa yhteiskunnalle esimerkin inklusiosta ja yhdenvertaisuudesta. Suomalaisessa yhteiskunnassa elää edelleen ajatus siitä, että kehitysvammaisen ihmisen kanssa vietetty aika on jollakin tavalla raskasta. Kehitysvamma toki aiheuttaa usein tuen tarvetta ja voi vaikuttaa yhdessäoloon, mutta se ei missään nimessä tarkoita, etteivätkö myös perheen ja ammattilaisverkoston ulkopuoliset ihmiset haluaisi viettää aikaa kehitysvammaisen ihmisen kanssa ihan vain kaverin roolissa. Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tarvitaan sellaista asennetyötä, joka auttaa kehitysvammaisia ja vammattomia nuoria sekä heidän lähipiirejään näkemään kaikille yhteisen osallistumisen mahdollisena ja mielekkäänä.

2. Projektien kuvaus

Seuraavaksi esitellään Best Buddies - ja Kaverimeininki-projektien tavoitteet sekä organisaatiot.

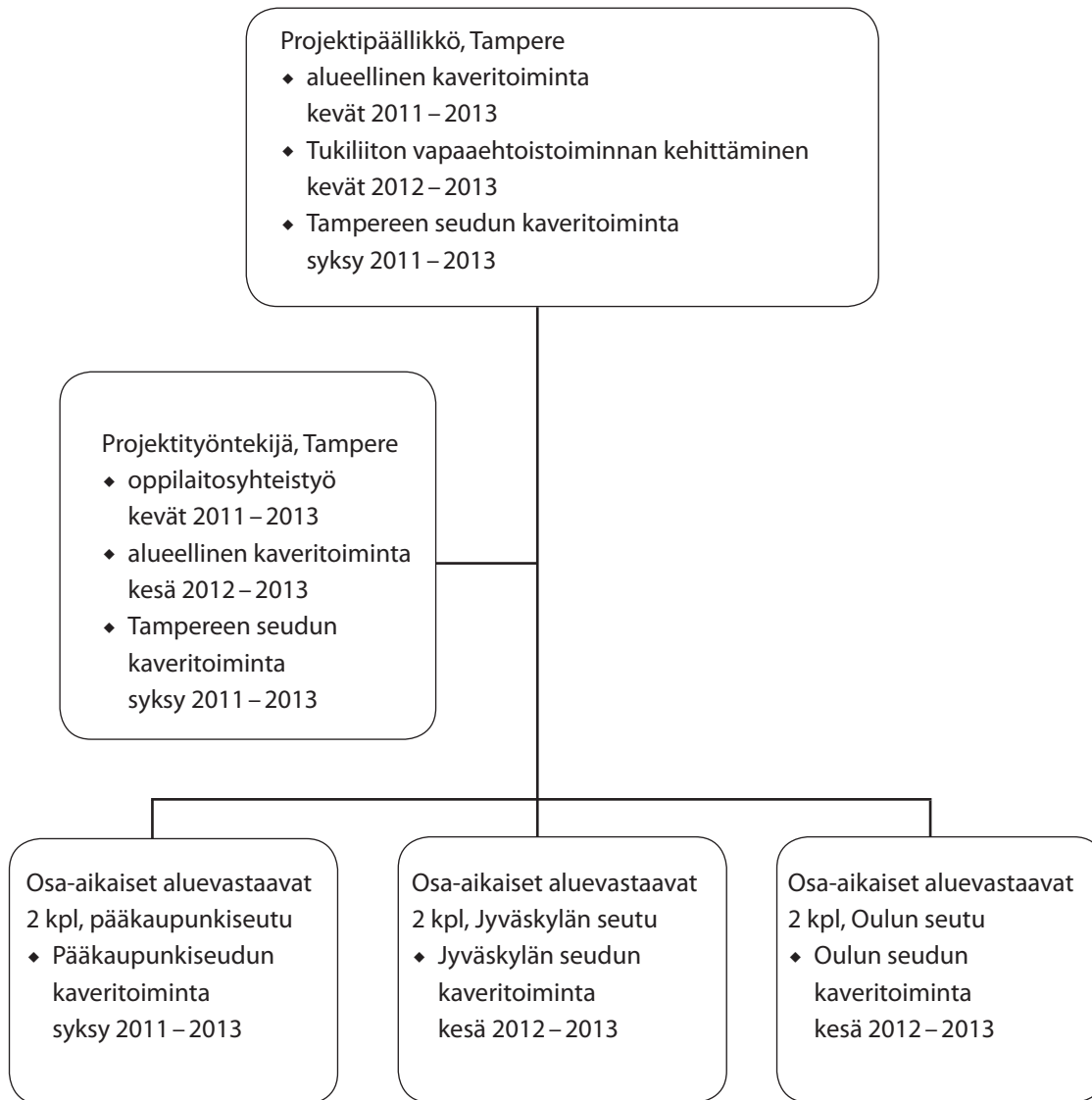
Best Buddies (2011 – 2013)

Best Buddies -projektin tavoitteena oli **löytää väyliä kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten aidolle kohtaamiselle**. Tarkoituksena oli asennemuutoksen ja inklusion eli kaikille avoimen osallistumisen edistäminen. Hankkeella pyrittiin lisäämään sekä kehitysvammaisten että vammattomien nuorten erilaiseen vapaa-ajan toimintaan ja vapaaehtoistoimintaan osallistumista, tukemaan heidän osallisuuttaan ja laajentamaan heidän perinteisiä sosiaalisia verkostojaan.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet jakaantuivat kolmeen osaan:

- 1) alueellinen Best Buddies -kaveritoiminta,
- 2) oppilaitosyhteistyö ja
- 3) Kehitysvammaisten Tukiliiton vapaaehtoistoiminnan kehittäminen.

Alueellisen Best Buddies -kaveritoiminnan osalta pyrkimyksenä oli **juurruttaa valtakunnallinen Best Buddies -kaveritoiminnan malli alueelliselle tasolle ja vakiinnuttaa kaveritoiminta pysyväisluonteiseksi toiminnaksi**. Tavoitteena oli löytää tehokas ja tuloksellinen tapa järjestää



Kuva 1. Best Buddies -projektin resurssit ja työnjako.

kaveritoimintaa. Pilotoidussa tavassa jokaiselle toimintaseudulle palkattiin kaksi osa-aikaista aluevastaavaa. Toimintaseuduiksi valittiin pääkaupunkiseutu sekä Jyväskylän ja Oulun seudut.

Oppilaitosyhteistyössä pyrkimyksenä oli **oppilaitosten ja vapaaehtoistoiminnan mielekkään nivoutumisen edistäminen**. Tavoitteena oli houkutella opiskelijoita mukaan Best Buddies -kaveritoimintaan ja liittää kaveritoiminta osaksi esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan opetusta.

Lisäksi tavoitteena oli **luoda Kehitysvammaisten Tukiliiton toimintaan uudenlaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja**. Kolmas osatavoite liittyi Tukiliiton strategiaan vuosille 2011 – 2016.

Kansalaistoiminnan strategiaohjelmassa tavoitellaan elävää ja uusiutuvaa vertais- ja vapaaehtoistoimintaa. Päämäärän mukaisesti keskusjärjestön tehtävänä on ”innostaa, tuottaa tukea ja koulutusta ja raivata tietä toiminnalle”. (Kehitysvammaisten Tukiliitto 2011, 12.)

Projektin ensisijaisena kohderyhmänä olivat kehitysvammaiset ja vammattomat 15 – 30 -vuotiaat nuoret. Lisäksi projekti kohdistui esimerkiksi nuorten lähi-ihmisiin kuten vanhempiin ja asumisyksiköiden henkilökuntaan. Myös opettajat ja muu oppilaitosten henkilökunta muodostivat osan kohderyhmää.

Best Buddies -projektin resursseina olivat kokopäiväiset projektipäällikkö ja projektityöntekijä Tampereella sekä yhteensä kuusi osa-aikaista aluevastaavaa pääkaupunkiseudulla sekä Jyväskylän ja Oulun seuduilla. Projektipäällikön tehtävänä oli huolehtia alueellisesta Best Buddies -kaveritoiminnasta alkaen kevästä 2011 ja Kehitysvammaisten Tukiliiton vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä alkaen kevästä 2012. Projektityöntekijä puolestaan hoiti oppilaitosyhteistyön kevästä 2011 lähtien ja osallistui lisäksi aluevastaavien työn tukemiseen kesästä 2012 lähtien. Myös Tampereen seudun Best Buddies -kaveritoiminta oli projektipäällikön ja projektityöntekijän vastuulla alkaen syksystä 2011.

Aluevastaavien tehtävänä oli huolehtia oman seutunsa Best Buddies -kaveritoiminnasta. Pääkaupunkiseudun aluevastaavat aloittivat työnsä syksyllä 2011 ja Jyväskylän sekä Oulun seutujen aluevastaavat kesällä 2012. Projektin viimeisen puolen vuoden aikana pääkaupunkiseudulla työskenteli vain yksi aluevastaava johtuen henkilöstömuutoksista.

Kaverimeininki (2014)

Kaverimeininki-projektin päätavoitteena oli **edistää kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten tasavertaista kohtaamista vapaa-ajan toiminnassa**. Alun perin projekti suunniteltiin kolmen vuoden mittaiseksi, mutta Raha-automaattiyhdistyksen rahoitus saatiin yhdelle vuodelle. Alkuperäisestä suunnitelmasta muokattiin projekti, joka oli mahdollista toteuttaa yhden vuoden aikana.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet jakaantuivat kahteen osaan:

- 1) alueellinen Best Buddies -kaveritoiminta ja
- 2) yhteistyö kuntien nuorisopalveluiden kanssa.

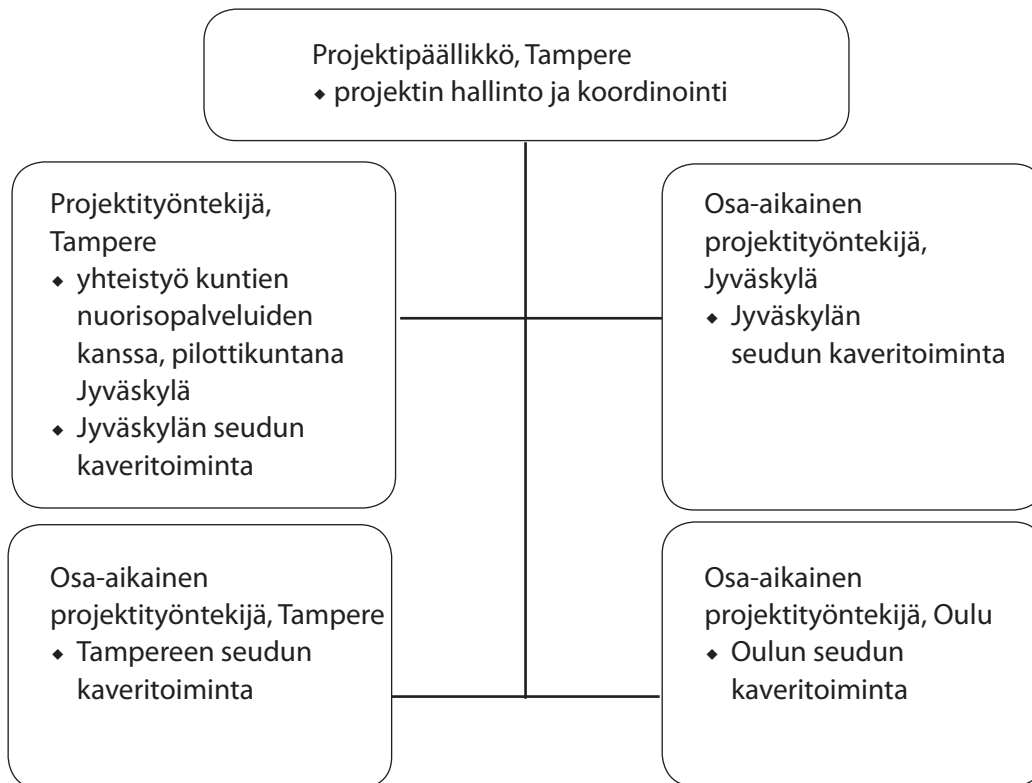
Best Buddies -kaveritoiminnassa tavoitteena oli, että **Best Buddies -kaveritoiminta muodostuu aikaisempaa osallistavammaksi ja aluemalli tehostuu**. Best Buddies -kaveritoiminta sisältää kahdenvälisen kaveruuden (kaveriparit) ja ryhmätoiminnan. Tavoitteena oli tehostaa aluemallia lisäämällä ryhmätoimintaa ja sen osallistavuutta eli sitä, että nuoret pääsevät mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa. Toimintaseutuina olivat Tampereen, Jyväskylän ja Oulun seudut.

Yhteistyössä kuntien nuorisopalveluiden kanssa tavoitteena oli, että **kehitysvammaiset nuoret tutustuvat kuntien nuorisopalveluiden yleiseen toimintaan**. Tavoitteena oli vaikuttaa kuntien tarjoamaan vapaa-ajan toimintaan siten, että yhä useammat kehitysvammaiset nuoret pääsevät mukaan kaikille nuorille suunnattuun toimintaan. Pyrkimyksenä oli selvittää kehitysvammaisten nuorten osallistumisen mahdollisuuksia ja esteitä. Hankkeen aikana sekä kehitysvammaisilla että vammattomilla nuorilla, nuorisopalveluiden henkilöstöllä ja kehitysvammaisia nuoria tavoittavilla tahoilla oli mahdollisuus saada kokemuksia inklusiivisesta toiminnasta. Pilottikuntana oli Jyväskylä.

Kaverimeininki-projektin ensisijaisena kohderyhmänä olivat 13–29 -vuotiaat kehitysvammaiset ja vammattomat nuoret sekä pilottikunnan nuorisopalveluiden henkilöstö. Kehitysvammaisten nuorten osallistumisen edistämiseksi projektin toissijaisena kohderyhmänä olivat kehitysvammaisten nuorten lähi-ihmiset eli vanhemmat ja nuorten kanssa työskentelevät ihmiset kuten esimerkiksi asumisyksiköiden, toimintakeskusten, oppilaitosten ja vapaa-ajan toimintojen henkilöstö.

Projektin resursseina olivat kokoaikaiset projektipäällikkö ja projektityöntekijä Tampereella sekä yhteensä kolme osa-aikaista projektityöntekijää Tampereella, Jyväskylässä ja Oulussa. Projektipäällikön

tehtävänä oli hoitaa projektin hallinto ja koordinointi. Kokoaikainen projektityöntekijä huolehti nuorisopalveluyhteistyön kokeilemisesta Jyväskylässä. Lisäksi hän järjesti Best Buddies -kaveritoimintaa Jyväskylän seudulla yhdessä Jyväskylän osa-aikaisen projektityöntekijän kanssa. Tampereen ja Oulun osa-aikaiset projektityöntekijät huolehtivat oman seutunsa kaveritoiminnasta. Kokoaikaiset projektipäällikkö ja projektityöntekijä työskentelivät hankkeessa tammikuusta 2014 alkaen ja osa-aikaiset projektityöntekijät aloittivat työnsä maaliskuussa 2014. Kaverimeininki-projektin varsinainen toiminta kesti siis vain 10 kuukautta.



Kuva 2. Kaverimeininki-projektin resurssit ja työnjako.

3. Toiminnan arviointi ja siinä käytetyt aineistot

Projektin arviointi on oleellinen osa kehittämistyötä. Uusien toimintamuotojen kehittäminen tai jo olemassa olevien toimintojen laadun parantaminen vaativat suunnittelun ja kokeilemisen jälkeen systemaattista tiedon tuottamista ja sen perusteella tehtyjä korjausliikkeitä. (Robson 2001, 77 – 84.)

Best Buddies - ja Kaverimeininki-projekteissa arvioinnin tuottamaa tietoa käytettiin toimintamuotojen kehittämisessä koko projektien ajan. Arvioinnissa sovellettiin Max Peberdyn kolmea universaalia kysymystä, joihin hänen mukaansa kaikkien arviointien pitäisi vastata huolimatta siitä, millaisia työkaluja tai aineiston keräämisen tapoja arvioinnissa käytetään. Peberdyn kolme kysymystä ovat:

*Teimmekö mitä lupasimme? Toimintojen taso
Saimmeko aikaan muutosta? Vaikutukset ja vaikuttavuus
Teimmekö oikeita asioita? Strateginen relevanssi
(KIOS 2008)*

Best Buddies -projekti (2011 – 2013) raportoi edistymisestään näiden kysymysten pohjalta Kehitysvammaisten Tukiliiton liittohallitukselle joulukuussa 2011, huhtikuussa 2012 ja marraskuussa 2012. Käytännön suuntaviivoiksi raportointiin tulivat vuoden 2012 aikana Raha-automaattiyhdistyksen antamat loppuraportointiohjeet, jotka suuntasivat arviointia monitahoarviointiin. Joulukuussa 2013 julkaistiin Best Buddies -projektin loppuraportti (Oulasvirta & Vaitti 2013). Syksyllä 2014 loppuraportti päivitettiin koskemaan myös Kaverimeininki-projektia (2014).

Tässä raportissa on aluksi kuvattu projektien aikaansaamia tuotoksia ja tuloksia niiden eri toiminta-alueilla: alueellisessa Best Buddies -kaveritoiminnassa, oppilaitosyhteistyössä, nuorisopalveluyhteistyössä ja vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä omassa järjestössä. Seuraavissa luvuissa kerrotaan kohderyhmän, yhteistyökumppaneiden, oman järjestön johdon ja työntekijöiden arvioita projektien toteuttamistavoista ja tuloksista. Luvussa ”Projektien vaikutukset ja lupaavat käytännöt” kerrotaan hankkeiden aikaansaamasta muutoksesta yksittäisten henkilöiden ja organisaatioiden tasolla ja pohditaan projektien mahdollisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Lopuksi esitetään näkemys siitä, mikä hankkeissa jäi kesken ja tiivistetään Best Buddies -kaveritoiminnan jatkohakemuksen keskeisimmät kohdat.

Alueellisen kaveritoiminnan arvioinnissa on käytetty seuraavia aineistoja:

kaveripareilta vuosina 2011 – 2013 kerätty palaute kauden lopussa (n=106),
pääkaupunkiseudun aluevastaavien ryhmähaastattelu 15.12.2011,
kaikkien aluevastaavien ryhmähaastattelu 21.2.2013,
projektipäällikön haastattelu aluetoiminnasta 21.2.2013 ja
kaikkien projektin työntekijöiden arviointikeskustelu 10.11.2014.

Oppilaitosyhteistyön arvioinnissa on käytetty seuraavia aineistoja:

etukäteiskysely opiskelijoille toukokuussa 2011 (n=74),
etukäteiskysely opettajille toukokuussa 2011 (n=14),
kouluvierailuista opiskelijoilta saatu palaute (n=81),
kouluvierailuista opettajilta saatu palaute (n=10) sekä
yhteistyöoppilaitosten yhteysopettajien haastattelu toukokuussa 2012 (n=3).

Nuorisopalveluyhteistyön arvioinnissa on käytetty seuraavia aineistoja:

tapahtumien kohderyhmältä syksyllä 2014 kerätty palaute (n=16),
yhteistyökumppaneiden ryhmähaastattelu 7.10.2014 ja
projektipäällikön ja Jyväskylän seudun projektityöntekijöiden ryhmähaastattelu 7.11.2014.

Koko Best Buddies -projektin etenemistä on seurattu seuraavien aineistojen pohjalta:

kokopäiväisten työntekijöiden arviointikeskustelu 22.11.2012,
keskusjärjestön kansalaistoiminnan vuoden 2012 tavoitteiden arviointikeskustelu 13.2.2013,
projektin esimiehen haastattelu 22.3.2013,
projektin ohjausryhmälle, Tukiliiton hallitukselle ja johtoryhmälle tehty kysely keväällä 2013 (n=9),
yhdistystoimijoiden puhelinhaastattelu keväällä 2013 (n=2),
jäsenyhdistyksille suunnattu kysely kaveritoiminnan materiaalipankista keväällä 2013 (n=12) sekä
ohjausryhmän muistiot ja toiminnan tilastot.

Koko Kaverimeininki-projektin arvioinnissa on käytetty seuraavia aineistoja:

kaikkien projektin työntekijöiden joulukuussa 2014 täyttämät itsearviointilomakkeet ja
kaikkien projektin työntekijöiden itsearviointityöpaja 19.1.2015.

4. Projektien toimintamuodot, tuotokset ja tulokset

Projektien toiminta toteutettiin yhteensä neljällä toiminta-alueella: alueellisessa Best Buddies -kaveritoiminnassa, oppilaitosyhteistyössä, nuorisopalveluyhteistyössä ja oman järjestön vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä. Seuraavissa alaluvuissa on kuvattu projektien toimintaa näillä toiminta-alueilla ja kerrottu tuotoksista ja tuloksista.

Alueellinen Best Buddies -kaveritoiminta 2011 – 2014

Tuotokset:

- aloituskoulutuksia kavereille 221
- ryhmätapaamisia alueilla 49

Tulokset:

- uusia kaverinhakijoita yhteensä noin 320
- kaveripareja yhteensä 120 (kaikki kaveriparit projektien aikana)
- vapaaehtoistoimijoita yhteensä 220 (sis. kehitysvammaiset ja vammattomat kaverit)
- osallistujia ryhmätapaamisissa yhteensä noin 1 240

Best Buddies -projektissa (2011 – 2013) kaveritoimintaa toteuttivat osa-aikaiset aluevastaavat pääkaupunkiseudulla sekä Jyväskylän ja Oulun seuduilla. Tampereen seudun kaveritoiminta oli projektipäällikön ja projektityöntekijän vastuulla. Kaverimeininki-projektissa (2014) toimintaa järjestettiin Tampereen, Jyväskylän ja Oulun seuduilla, eli pääkaupunkiseudun toiminta päättyi joulukuussa 2013. Pääkaupunkiseudun toiminnan lakkauttamisen taustalla oli tarve keskittää resursseja. Kaverimeininki-projektissa Tampereen ja Oulun seuduilla toimintaa järjesti osa-aikainen projektityöntekijä ja Jyväskylän seudulla työskenteli sekä osa-aikainen että kokoaikainen projektityöntekijä.

Projektien työntekijät tiedottivat ja markkinoivat vapaaehtoista Best Buddies -kaveritoimintaa nuorille oppilaitoksissa, internetissä, lehdissä ja erilaisissa tapahtumissa sekä kehitysvammaisille nuorille myös asumispalveluiden kautta. Nuorten toivottiin täyttävän kaverilomakkeen, joka tallennettiin kaverirekisteriin. Rekisterin avulla hakijoille pyrittiin löytämään mahdollisimman sopiva kaveri.

Alue	kaveripareja	ryhmätapaamisia
Pääkaupunkiseutu (syksy 2011 – 2013)	30	8
Tampereen seutu (syksy 2011 – 2014)	38	17
Jyväskylän seutu (kesä 2012 – 2014)	28	15
Oulun seutu (kesä 2012 – 2014)	24	9

Taulukko 1. Kaveriparien ja ryhmätapaamisten määrät alueittain.

Yhteensä Best Buddies -kaveritoimintaan osallistui projektien aikana 120 kaveriparia, joista kymmenen paria oli aloittanut toiminnan jo Kaveri-projektin (2007 – 2010) aikana. Kaveriparilla tarkoitetaan kahta ihmistä eli kehitysvammaista ja vammattonta kaveria. Uusia kaveripareja koulutettiin yhteensä 110. Työntekijöiden tehtävänä oli haastatella kumpikin kaverinhakija ensin erikseen ja tämän jälkeen pitää heille noin tunnin mittainen aloituskoulutus. Haastattelut järjestettiin pääsääntöisesti kasvotusten, mutta työntekijöille entuudestaan tutut kaverinhakijat saatettiin haastatella puhelimesta. Kun kumpikin kavereista oli koulutettu, tapasivat he toisensa ensimmäistä kertaa työntekijän järjestämässä yhteistapaamisessa, jossa myös työntekijä oli paikalla.

Best Buddies -projektissa uusien kaveriparien aloituskoulutukset järjestettiin siten, että yksi työntekijä koulutti kehitysvammaisen kaverin ja toinen työntekijä koulutti samaan aikaan vammattoman kaverin. Kaverimeininki-projektissa yksi työntekijä koulutti sekä kehitysvammaisen että vammattoman kaverin, jolloin koulutukset järjestettiin eri aikaan. Tässä raportissa aloituskoulutukset on laskettu yksitellen eli yksi aloituskoulutus tarkoittaa joko kehitysvammaisen tai vammattoman kaverin koulutusta.

Tavoitteeksi oli asetettu, että jokaisella toimintaseudulla koulutettaisiin joka kuukausi 1 – 2 uutta kaveriparia. Tavoitteeseen pääseminen osoittautui kuitenkin hankalaksi, sillä syystä tai toisesta kaikki suunnitellut kaveriparit eivät aina toteutuneet. Vapaaehtoistoiminnan luonteeseen kuuluu se, että välillä sekä kehitysvammaiset että vammattomat nuoret tulevat toisiin ajatuksiin osallistumisensa suhteen. Ihmiset saattavat perua osallistumisensa johtuen esimerkiksi elämäntilanteen muutoksesta tai kiireestä. Toiminnassa tapahtuvia yllättäviä muutoksia kuvaa hyvin se, että esimerkiksi vuonna 2014

erään käynnistymässä olevan kaveriparin kumpikin osapuoli oli jo koulutettu, kun toinen kavereista perui osallistumisensa yhteistapaamisessa.

Jokainen kaveripari sitoutui kaveritoimintaan yhdeksi kaudeksi, jonka pituus oli yleensä 6–12 kuukautta. Kaveriparien kuulumisia kysyttiin noin 1–2 kuukauden välein, ja heillä oli mahdollisuus ottaa yhteyttä työntekijöihin aina halutessaan. Käynnistyttyään parien tapaamiset sujuivat pääosin hyvin. Joskus kuitenkin kaveriparin toiminta keskeytyi. Keskeytyksiä tapahtui yhteensä 22 eli noin 18 prosenttia toiminnassa mukana olleista kaveripareista keskeytti toiminnan ennen kauden virallista päätöstä. Keskeytysten syynä olivat esimerkiksi kiireet, elämäntilanteen muutokset, epäsovivaksi koettu kaveri tai kehitysvammaisen henkilön käyttäytymiseen liittyvät haasteet.

Toinen alueellisen Best Buddies -kaveritoiminnan muoto oli ryhmätapaamiset, joihin kutsuttiin sekä kaveripareja että kaverinhakijoita. Tapahtumat olivat myös kaikille avoimia eli kuka tahansa kaveritoiminnasta kiinnostunut henkilö oli tervetullut mukaan. Jokaisella toimintaseudulla pyrittiin järjestämään neljä ryhmätapaamista vuodessa. Kaverimeininki-projektissa vuonna 2014 Jyväskylän seudulla järjestettiin jopa kahdeksan ryhmätapaamista. Suurin osa tapahtumista liittyi nuorisopalveluyhteistyöhön eli nämä tapahtumat oli suunnattu 13–29-vuotiaille nuorille.

Ryhmätapaamiset mahdollistivat vapaaehtoisille tutustumisen toisiin kaveripareihin ja ne antoivat intoa ja vinkkejä kaveriparien yhteiseen ajanviettoon. Erittäin tärkeitä ne olivat niille kaverinhakijoille, joille omaa kaveria ei ollut vielä löytynyt. Erityisesti kehitysvammaisille miehille oli vaikea löytää miespuolisia vammattomia kavereita. Kaverimeininki-projektissa tilannetta pyrittiinkin helpottamaan siten, että myös naisia ja miehiä yhdistettiin kaveripareiksi, jos samaa sukupuolta olevaa kaveria ei löytynyt ja jos kummallekin kavereista järjestely sopi hyvin.

Ryhmätapaamisten lisäksi jokaisella seudulla järjestettiin muutama suunnittelutapaaminen, joissa kaveriparit, kaverinhakijat ja muut kiinnostuneet pääsivät mukaan suunnittelemaan tulevia ryhmätapaamisia.

Oppilaitosyhteistyö 2011 – 2013

Tuotokset:

- kouluvierailuja 24 (90 min. pituisia oppitunteja)
- teemapäiviä 9
- verkkomateriaali kouluvierailun rakenteesta ja sisällöstä
- oppimateriaaleja: asennejana, ennakkoluulovisa ja artikkelitehtävä

Tulokset:

- projekti tavoitti kouluvierailujen kautta yli 400 opiskelijaa
- muihin tilaisuuksiin osallistui noin 800 opiskelijaa
- opiskelijat saivat mahdollisuuden tavata kehitysvammaisen henkilön
- opiskelijat pohtivat kehitysvammaisuutta ja kyseenalaistivat omia ennakkoluulojaan
- oppilaitokset saivat laadukasta sisältöä oppitunneilleen
- projekti tavoitti 8 uutta kaverinhakijaa

Myös Best Buddies -projektia (2011 – 2013) edeltäneessä Kaveri-projektissa (2007 – 2010) järjestettiin infotilaisuuksia, jotka olivat isoja tilaisuuksia tai esittelyitä koulujen tapahtumapäivinä. Silloin huomattiin, ettei tilaisuuksissa saatu riittävää kontaktia opiskelijoihin eikä niiden kautta myöskään näyttänyt tulevan uusia kaverilomakkeita. Best Buddies -projektissa yhteistyötä oppilaitosten kanssa kehitettiin tiiviimmäksi ja järjestettiin isojen tilaisuuksien sijaan 90 minuutin mittaisia oppitunteja yhdelle pienemmälle opiskelijaryhmälle kerrallaan. Tämän lisäksi projekti oli edelleen valmis osallistumaan myös koulun yhteisiin tapahtumapäiviin.

Projektin alkaessa keväällä 2011 yhteistyöoppilaitosten, Tampereen ammattiopiston (TAO), Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitos Hesoten sekä Espoonlahden lukion, kanssa tehtiin kirjallinen sopimus, jossa yhteistyötä kuvattiin näin:

(Oppilaitos) tekee yhteistyötä Kehitysvammaisten Tukiliiton kanssa Best Buddies -projektissa. Projekti tuottaa infotilaisuuksia ja koulutuksia (oppilaitokselle) sekä rohkaisee opiskelijoita mukaan Best Buddies -kaveritoimintaan erilaisten ryhmätapaamisten ja materiaalien avulla.

Ryhmäkohtainen kouluvierailu oli oppitunti, jonka aikana esiteltiin Best Buddies -kaveritoimintaa ja haastettiin nuoria pohtimaan kehitysvammaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja. Kouluvierailuun osallistui aina myös Me Itse ry:n Käsikynkkä-projektin kouluttama kehitysvammaisen puhuja, joka kertoi omasta elämästään kehitysvammaisena henkilönä. Liitteestä 1 löytyvät tarkemmat tiedot oppilaitosyhteistyön tilaisuuksista ja uusista kaverilomakkeista yhteistyöoppilaitoksittain.

Kouluvierailun sisältö oli seuraava:

- video Best Buddies -toiminnasta
- asennejana
- Käsikynkän puhujan osuus ja kyselytuokio
- Best Buddies -kaveritoiminnan esittely
- Kaveri-video
- ennakkoluulovisa ja sen läpikäynti
- artikkelitehtävä
- valokuvaesitys

Projekti tiedotti Best Buddies -kaveritoiminnasta oppilaitoksissa hyödyntäen eri kanavia kuten oppilaitoksen lehteä ja Facebook-sivuja sekä sähköpostilistoja. Projektissa aloitettiin myös vapaaehtoistyön kurssin suunnittelu kahdessa oppilaitoksessa, mutta kurseille ei löytynyt toimivaa mallia. Kahdessa oppilaitoksessa opiskelijoiden oli mahdollista saada Best Buddies -kaveritoimintaan osallistumisesta opintosuoritus.

Best Buddies -projektin toiminta levisi kesän 2012 aikana Jyväskylän ja Oulun seuduille. Uusilla alueilla ei hankittu virallisia yhteistyöoppilaitoksia, kuten Tampereella ja pääkaupunkiseudulla, vaan osa-aikaisesti työskentelevät aluevastaavat esimerkiksi kävivät esittelemässä Best Buddies -kaveritoimintaa koulujen tapahtumissa ja levittivät mainoksia paperilla ja sähköisesti.

Nuorisopalveluyhteistyö 2014

Tuotokset:

- yhteydenpito ja tapaamiset yhteistyökumppaneiden kanssa
- yhteistyössä järjestettyjä ryhmätapaamisia Veturitalleilla 6
- tiedottaminen ryhmätapaamisista ja Veturitallien toiminnasta
 - o kaverirekisterissä oleville Jyväskylän seudun 13 – 29-vuotiaille kehitysvammaisille ja vammattomille nuorille (kutsut ryhmätapaamisiin ja 2 infokirjettä)
 - o kehitysvammaisia nuoria tavoittaville tahoille (mm. Keski-Suomen Kehitysvammaisten Tuki ry, oppilaitokset, ryhmäkodit, vammaispalvelut)
 - o vammattomia nuoria tavoittaville tahoille (mm. oppilaitokset, Monikulttuurikeskus Gloria, Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan palvelut eli Vapari)
- yhteistyöstä julkaistuja lehtiartikkeleita 2
- koulutustilaisuus yhteistyökumppaneiden henkilöstölle
- vapaasti jaettava esitys yhteistyön ideasta ja tehdyistä havainnoista

Tulokset:

- osallistujia Veturitallien ryhmätapaamisissa yhteensä 88
- osallistujista 50 oli kehitysvammaisia nuoria
- kehitysvammaiset ja vammattomat nuoret tapasivat toisiaan Veturitalleilla ja tutustuivat Veturitallien toimintaan
- yhteistyökumppaneiden henkilöstö tapasi kehitysvammaisia nuoria omassa toiminnassaan Veturitalleilla
- yhteistyökumppaneiden henkilöstö sai tilaisuuden pohtia yhdenvertaisuutta ja kehitysvammaisten nuorten osallistumismahdollisuuksia yleiseen toimintaan

Alun perin Kaverimeininki-projekti (2014) suunniteltiin kolmen vuoden mittaiseksi, mutta Raha-automaattiyhdistyksen rahoitus saatiin yhdelle vuodelle. Alkuperäisen suunnitelman mukaan nuorisopalveluyhteistyötä oli tarkoitus tehdä Tampereella, Jyväskylässä ja Oulussa, mutta projektin keston jäädessä yhteen vuoteen yhteistyötä kokeiltiin vain Jyväskylässä. Yhteistyökumppaneina olivat Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut ja Kulttuuriyhdistys Väristys ry:n Kulttuuriklubi Siperia, jotka molemmat järjestävät toimintaansa Veturitalleilla. Jo Best Buddies -projektissa (2011 – 2013) nuorisopalveluiden ja Kulttuuriklubi Siperian kanssa oli tehty jonkin verran yhteistyötä liittyen Veturitallien tapahtumiin.

Kaverimeininki-projektissa nuorisopalveluyhteistyö, sisältäen tiiviin yhteydenpidon yhteistyökumppaneiden kanssa, kuului erityisesti kokoaikaisen projektityöntekijän tehtäviin. Hänen toimipaikkansa oli Tukiliiton keskustoimisto Tampereella. Nuorisopalveluyhteistyön lisäksi hän hoiti Jyväskylän seudun Best Buddies -kaveritoiminnan yhdessä osa-aikaisen projektityöntekijän kanssa. Myös osa-aikainen projektityöntekijä osallistui työaikansa puitteissa nuorisopalveluyhteistyön tiedottamiseen, yhteistyötapaamisiin ja ryhmätapaamisiin.

Käytännössä yhteistyötä tehtiin pääasiassa järjestämällä Best Buddies -kaveritoiminnan ryhmätapaamisia Veturitalleilla nuorisopalveluiden ja Kulttuuriklubi Siperian jo olemassa olevan toiminnan yhteydessä. Ryhmätapaamiset tarjosivat kehitysvammaisille nuorille tilaisuuden tulla tutustumaan yhteistyökumppaneiden kaikille nuorille suunnattuun toimintaan yhdessä projektin työntekijöiden kanssa. Nämä ryhmätapaamiset oli tarkoitettu 13 – 29 -vuotiaille kehitysvammaisille ja vammattomille nuorille. Yhteistyökumppaneille tapahtumat tarjosivat tilaisuuden tavata kehitysvammaisia nuoria yhteistyökumppaneiden omassa toiminnassa.

Sekä keväällä että syksyllä järjestettiin kolme ryhmätapaamista. Maaliskuussa Best Buddies -kaveritoiminta osallistui Veturitalleilla VapaaVaihe-iltaan, jossa oli ohjelmassa nuorten teatteri- ja musiikkiesityksiä. Myös huhtikuun tapahtumana oli VapaaVaihe-ilta ja DJ-paja, jossa osallistujat pääsivät itse kokeilemaan musiikin miksaamista. Toukokuussa ohjelmassa oli Ready for summer -musiikkitapahtuma. Kesälomien jälkeen syyskuussa vuorossa oli Kiskoklubi eli musiikkitapahtuma, jossa lavalle nousi pop- ja rap-artisteja. Lokakuussa Best Buddies -porukka kutsuttiin Veturitallien syyslomaviikon tapahtumaan, jonka ohjelmassa oli pelailua ja brasilialaisen kamppailulajin capoeiran kokeilemistä. Marraskuussa kaveritoiminta oli mukana VapaaVaihteen jouluisessa askarteluillassa, jossa kokeiltiin kuvansiirtomenetelmää.

Tiedottamisella oli merkittävä rooli nuorisopalveluyhteistyössä. Projekti tiedotti Veturitallien ryhmätapaamisista kaverirekisterissä oleville Jyväskylän seudun 13 – 29 -vuotiaille kehitysvammaisille ja vammattomille nuorille. Nämä nuoret joko hakivat itselleen parhaillaan Best Buddies -kaveria tai olivat jo yhdistettyinä kaveripariksi. Osa heistä oli kiinnostunut tällä hetkellä ainoastaan ryhmätapaamisista. Kaverirekisterin kehitysvammaisille ja vammattomille nuorille mainostettiin myös yleisesti nuorisopalveluiden ja Kulttuuriklubi Siperian toimintaa. Lisäksi Veturitallien ryhmätapaamisista tiedotettiin kehitysvammaisille nuorille ja heidän lähi-ihmisilleen Tukiliiton jäsenyhdistyksen, Keski-

Suomen Kehitysvammaisten Tuki ry:n kautta. Tiedotuskanavina pyrittiin käyttämään yhdistyksen jäsentiedotetta, Facebook-sivuja ja kotisivuja. Ryhmätapaamisiin houkuteltiin mukaan kehitysvammaisia nuoria myös esimerkiksi oppilaitosten, ryhmäkotien ja vammaispalveluiden kautta. Tapahtumien mainostamisessa vammattomille nuorille hyödynnettiin esimerkiksi oppilaitoksia, kuten yliopistoa, sekä Monikulttuurikeskus Gloriaa ja Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan palveluita eli Vaparia. Lisäksi yhteistyöstä julkaistiin artikkeli Suur-Jyväskylän lehdessä ja useampia tiedotteita Jyväskylän kaupungin internetsivuilla.

Veturitallien ryhmätapaamisiin osallistui Kaverimeininki-projektin kautta yhteensä 88 ihmistä, joista 50 oli kehitysvammaisia nuoria. Loput osallistujista oli vammattomia nuoria ja kehitysvammaisten nuorten avustajina toimineita henkilöitä. Koska kaikki tapahtumat kuuluivat Veturitallien tavanomaiseen toimintaan, osallistui niihin myös muita nuoria. Toukokuun ja syyskuun musiikkitapahtumat vetivät paikalle satoja jyväskyläläisiä nuoria.

Kesäkuussa projekti järjesti noin tunnin mittaisen koulutustilaisuuden nuorisopalveluiden ja Kulttuuriklubi Siperian henkilöstölle. Tilaisuus järjestettiin yhteistyökumppaneiden toiveesta henkilöstön tavanomaisen palaverin yhteydessä. Tilaisuuden PowerPoint-esitys lähetettiin yhteistyökumppaneiden koko henkilöstölle jälkepäin. Koulutustilaisuuden sisältö oli seuraava:

- Best Buddies -video
- Best Buddies -kaveritoiminnan esittely
- vuoden 2014 yhteistyö
- inklusioajattelu
- kehitysvammaisen nuoren kohtaaminen
- keinoja kaikkien nuorten osallistumisen edistämiseen
- vinkkejä hyödyllisestä materiaalista

Projekti kokosi nuorisopalveluyhteistyön pohjalta Prezi-esityksen, joka jää projektin päätyttyä kaikkien kiinnostuneiden katsottavaksi ja hyödynnettäväksi internetiin. Esitys sisältää tiivistetysti yhteistyön taustalla olevat ajatukset inklusiosta ja yhdenvertaisuudesta sekä vuoden 2014 aikana tehdyt havainnot. Esityksen kohderyhmänä ovat erityisesti nuorisotyötä tekevät tahot ja kehitysvammaisten nuorten lähi-ihmiset. Esityksestä tehtiin myös PowerPoint-versio. Tukiliitto jatkaa esityksen levittämistä myös Kaverimeininki-projektin jälkeen.

Kehitysvammaisten Tukiliiton vapaaehtoistoiminnan kehittäminen 2011 – 2014

Tuotokset:

- projektien kotisivut www.bestbuddies.fi
- Facebook-sivu "Best Buddies Finland"
- YouTube-videot (4 uutta, yhteensä 6 videota)
- yhdistysten käyttöön tehty kaveritoiminnan materiaalipankki
- yhdistyksille 7 uutiskirjettä
- keskusjärjestön käyttöön vapaaehtoistoimintaa tukevaa materiaalia ja rekrytointi-ilta

Tulokset:

- kotisivuilla käyntejä noin 16 200 (9.1.2015)
- Facebook-sivulla tykkäyksiä noin 500 (9.1.2015)
- YouTube-videoilla näyttökertoja noin 5 300 (9.1.2015)
- materiaalipankissa käyntejä noin 1 600 (9.1.2015)
- toiminnasta tiedotettu säännöllisesti noin 60 jäsenyhdistykselle
- Best Buddies -kaveritoiminnasta julkaistuja lehtiartikkeleita 23 (sis. sähköiset lehdet ja sivustot)
- Best Buddies -kaveritoiminnasta tehtyjä radiojuttuja 4

Paikallisen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on keskeinen osa Kehitysvammaisten Tukiliiton strategiaa vuosina 2011 – 2016. Kehittämisen tarve nousee jäsenyhdistysten tilanteesta: aktiiviset toimijat ikääntyvät ja väsyvät ja jäsenyhdistyksiin kaivataan uusia toimijoita sekä uusia toimintatapoja. Keskusjärjestön tehtävänä on innostaa, tuottaa tukea sekä koulutusta ja tätä kautta mahdollistaa paikallisen toiminnan uudistuminen. Erityisesti Best Buddies -projektissa (2011 – 2013) tavoitteena oli luoda Tukiliiton toimintaan uudenlaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja, mikä tarkoitti käytännössä sitä, että Tukiliiton jäsenyhdistyksiä pyrittiin innostamaan mukaan kaveritoiminnan kehittämiseen esimerkiksi erilaisten materiaalien avulla. Kaverimeininki-projektissa (2014) yhteistyötä jäsenyhdistysten kanssa jatkettiin Jyväskylän seudulla ja ensisijaisesti siten, että Best Buddies -kaveritoiminnasta ja nuorisopalveluyhteistyöstä tiedotettiin Keski-Suomen Kehitysvammaisten Tuki ry:n kautta kehitysvammaisille nuorille ja heidän lähi-ihmisilleen.

Keskusjärjestössä tehtiin keväällä 2011 vapaaehtoistoiminnan ohjelma, jonka työstämiseen myös Best Buddies -projekti osallistui aktiivisesti. Ohjelmatyössä tarkennettiin Tukiliiton

vapaaehtoistoiminnan tavoitteita ja keinoja. Best Buddies -projekti sitoutui silloin tukemaan paikallisia yhdistyksiä nuorille suunnatun toiminnan kehittämisessä ja vammattomien nuorten saamisessa mukaan vapaaehtoistoimintaan. Best Buddies -projekti oli aktiivinen myös keskusjärjestön sisäisessä vapaaehtoistyötä kehittävässä työryhmässä, joka toteutti rekrytointi-illan ”Vauhtia ja vapaaehtoistoimintaa” sekä tuotti materiaalia keskusjärjestön vapaaehtoistoiminnan tueksi.

Alkusyksystä 2011 valmistui jäsenyhdistyksille tehty kysely (Vaitti 2011), joka antoi tarkempaa tietoa yhdistysten vapaaehtoistoinnasta sekä kartoitti paikallisen toiminnan kehittämisestä kiinnostuneita yhdistyksiä. Kyselyn perusteella 55 Tukiliiton jäsenyhdistyksessä oli jonkinlaista kiinnostusta lähteä mukaan kehittämään ystävä- ja kaveritoimintaa yhdessä keskusjärjestön kanssa.

Best Buddies -projekti lähetti ensimmäisen kaveritoiminnan sähköpostitiedotteen näille yhdistyksille maaliskuussa 2012. Tämän jälkeen tiedotteita lähetettiin kuusi. Kesällä 2012 projekti tarjosi muutaman yhdistyksen toimijoille mahdollisuuden lähteä mukaan vapaaehtoiseksi oppijaksi toimintaan syksyllä 2012:

Etsimme parhaillaan sekä Jyväskylän että Oulun seuduilta kahta yhdistystä, joista löytyisi yksi tai useampi kiinnostunut henkilö mukaan kaveritoiminnan kehittämiseen. Haluaisiko teidän yhdistyksenne lähteä mukaan? Löytyisikö teidän yhdistyksestänne yksi tai useampi toimija, jotka haluaisivat ryhtyä vapaaehtoiseksi oppijaksi?

Kutsu lähetettiin neljälle yhdistykselle Jyväskylän ja Oulun seuduilla. Yhdistysten kanssa käytiin lisäksi joitakin keskusteluita, mutta varsinaiseen kaveritoiminnan kehittämiseen yhdistyksillä ei ollut resursseja.

Yksi Best Buddies -projektin paikallistoimintaa tukeva toimintamuoto oli kaveritoiminnan materiaalipankin luominen www.bestbuddies.fi -sivuille. Materiaalipankissa julkaistiin yhdeksän pdf-tiedostoa:

- Kaveritoimintaa on montaa erilaista!
- Kaveritoimintaa voi järjestää esimerkiksi näin! (esimerkkinä Best Buddies -kaveritoiminta)
- Tasavertaisen kaveritoiminnan malli (esitellään mallin kahdeksan eri vaihetta)
- Tasavertaisen kaveritoiminnan vaiheet ja vastuut
- Vapaaehtoisen haastattelurunko

- Aloituskoulutus vammattomalle vapaaehtoiselle
- Aloituskoulutus kehitysvammaiselle vapaaehtoiselle
- Palautelomake päättyneestä toimintakaudesta
- Palautelomake keskeytyneestä toimintakaudesta

Materiaalipankin toivottiin avaavan tasavertaisen kaveruuden ajatusta ja auttavan yhdistystoimijoita pääsemään alkuun toiminnan kehittämisessä. Sen toimivuudesta pyydettiin yhdistyksiltä palautetta ja kommentteja.

Sekä Best Buddies - että Kaverimeininki-projektissa oli tärkeää tuoda esille kehitysvammaisille ja vammattomille nuorille suunnattua vapaaehtoista kaveritoimintaa erilaisissa medioissa. Medianäkyvyys oli tärkeää paitsi uusien kaverinhakijoiden rekrytoimisen näkökulmasta myös muista syistä. Best Buddies -kaveritoiminnan tasavertainen, kahden vapaaehtoisen kaverin malli on Suomessa erityinen, joten tiedon levittäminen mallista rikastuttaa vapaaehtoistoiminnan kenttää ja edistää asennetyötä.

Keväällä 2014 Best Buddies -kaveritoiminta oli esillä mediassa useita kertoja, sillä kehitysvammaisten ihmisten yksinäisyydestä ja kaverin tarpeesta puhuttiin paljon. MTV:n Duudsonit tuli taloon -ohjelmassa vierailtiin Lieksassa kehitysvammaisten nuorten miesten luona. Miehet kertoivat kaipaavansa kaveria. Ohjelman työryhmä otti yhteyttä Kaverimeininki-projektiin ja mainitsi sekä Facebook-sivullaan että tv-ohjelmassaan Best Buddies -kaveritoiminnan. Lisäksi Satakunnassa kehitysvammaisen nuori mies innostui äitinsä tuella hakemaan itselleen kaveria Facebookissa, mihin liittyen Yleisradio haastatteli Kaverimeininki-projektin työntekijää kahteen radiolähetykseen.

Sekä Duudsonit tuli taloon -ohjelman työryhmä että Yleisradion toimittaja toivoivat Kaverimeininki-projektin ohjaavan eri puolilla Suomea kaveritoiminnasta innostuneita vammattomia ihmisiä siinä, kuinka he voisivat ryhtyä kehitysvammaisen ihmisen kaveriksi. Projekti sai noin 20 yhteydenottoa vammattomilta ihmisiltä. Lisäksi radiotoimittaja välitti projektille Yleisradion saamia kaveriksi ilmoittautumisia. Mikäli kaveritoiminnasta kiinnostuneet ihmiset asuivat Best Buddies -kaveritoiminnan seutujen ulkopuolella, heille pyrittiin löytämään jokin toinen tapa tutustua kehitysvammaiseen ihmiseen.

5. Työntekijöiden kokemuksia Best Buddies -projektista

Seuraavaksi esitellään Best Buddies -projektin (2011 – 2013) työntekijöiden ajatuksia. Projektin kokopäiväisten työntekijöiden eli keskustoimistolla työskennelleiden projektipäällikön ja projektityöntekijän näkemyksiä kartoitettiin pääasiassa arviointikeskustelussa, joka järjestettiin marraskuussa 2012. Osa-aikaisesti työskennelleiden aluevastaavien kokemuksia kartoitettiin kahdessa ryhmähaastattelussa. Ensimmäinen haastattelu tehtiin kahdelle pääkaupunkiseudun aluevastaavalle loppuvuodesta 2011. Toiseen ryhmähaastatteluun helmikuussa 2013 osallistuivat kaikki kuusi aluevastaavaa: kaksi henkilöä pääkaupunkiseudulta, kaksi Jyväskylästä ja kaksi Oulusta.

Projekti kokopäiväisten työntekijöiden näkökulmasta

Projektin kokopäiväisten työntekijöiden mielestä projekti onnistui hyvin tavoittamaan nuoria. Uusia kiinnostuneita ihmisiä ilmoittautui koko projektin ajan kasvavaan tahtiin sekä kahdenväliseen kaveritoimintaan että ryhmätapaamisiin. Kaveritoiminnan määrän kasvattamisessa oli kuitenkin haasteita. Yhtenä syynä työntekijät näkivät vammattomien nuorten kiireet. Best Buddies -kaveritoiminnasta pyrittiinkin luomaan kuvaa keveänä toimintana, joka on helppo sovittaa erilaisiin elämäntilanteisiin. Kaveriparien keskeytyksiä pyrittiin ehkäisemään panostamalla sopivan kaverin etsimiseen, tuomalla esille toiminnan periaatteita jo kaverinhakijoiden alkuhaastatteluissa ja tukemalla kaveruutta kyselemällä kaveriparien kuulumisia säännöllisesti. Vuosina 2011 – 2013 kaveripareista 19 prosenttia keskeytti toiminnan, mikä oli kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosina 2007 – 2010 eli edellisessä Kaveri-projektissa.

Hyvää toimintaa olivat ryhmätapaamiset, jotka mahdollistivat myös niiden osallistumisen, joille ei vielä ollut löytynyt kaveria. Ryhmätapaamisten kehittämisessä pyrittiin lisäämään vapaaehtoisten osallisuutta toiminnan suunnittelussa. Tavoitteena oli innostaa yhä useampia nuoria osallistumaan esimerkiksi tilaisuuksien suunnitteluun.

Projektissa testattiin aluemallia, jossa kaveriparien yhdistämisestä alueilla vastasi kaksi osa-aikaista aluevastaavaa. Pilotointi käynnistyi aluksi pääkaupunkiseudulla ja kesästä 2012 lähtien

alueilla toimi yhteensä kuusi aluevastaavaa. Rekrytoinnit ja tuki aluevastaavien työhön veivät runsaasti projektipäällikön ja jossakin määrin myös projektityöntekijän aikaa. Lisätyötä teetti myös pääkaupunkiseudun aluevastaavien vaihtuminen useampaan kertaan. Toiminnan vakiintuessa kumpikin työntekijä käytti työviikostaan noin yhden päivän kuuden osa-aikaisen aluevastaavan tukemiseen ja hallinnollisten asioiden hoitamiseen. Tämä oli merkittävä osa kokopäiväisten työntekijöiden työajasta.

Oppilaitosyhteistyötä pidettiin onnistuneena. Vaikka erityisesti pääkaupunkiseudulle tehty kouluvierailut työllistivät projektityöntekijää, ne olivat kaiken kaikkiaan hyvin myönteinen kokemus: opettajat olivat erittäin kiinnostuneita ja myös opiskelijat osallistuivat vierailuihin mielellään. Myönteistä oli yhteistyö Me Itse ry:n Käsikynkä-projektin kanssa, mitä kautta oli mahdollisuus löytää kouluvierailuiden puhujiksi kouluttautuneita kehitysvammaisia henkilöitä. Myös oppilaitosyhteistyön sisältämä asennetyö koettiin erittäin mielekkääksi.

Oppilaitosyhteistyössä jonkin verran hankaluutta tuotti se, että yhteyshenkilöt ja opettajat olivat kiireisiä ja heidän kanssaan oli usein vaikea löytää aikaa yhteistyölle. Projektin työntekijöiden käsityksen mukaan järjestöt yleensä tarjoavat oppilaitoksille tietopaketteja tai infoja. Sen sijaan projektin tavoittelema tiiviimpi yhteistyö ja vapaaehtoistoimintaan rekrytointi olivat oppilaitoksille uudenlaista toimintaa, jonka levittäminen oli vaativampaa.

Tehokkaana rekrytoinnin väylänä oppilaitosyhteistyötä ei voida kuitenkaan pitää: kaverinhakijoita tuli vierailujen seurauksena jokaisesta oppilaitoksesta vain noin kolme. Koska yhteistyö pääkaupunkiseudulla ja Tampereella vaati niin paljon aikaa, uusilla alueilla, Jyväskylän ja Oulun seuduilla, oppilaitokset olivat vain tiedottamisen ja markkinoinnin kanavia. Päätettiin, ettei uusilla alueilla tehdä varsinaisia kouluvierailuja.

Kokemuksia yhteistyöstä jäsenyhdistysten kanssa

Tukiliiton jäsenyhdistyksiä kiinnosti yhteistyö Best Buddies -projektin kanssa liittyen erilaisiin tapahtumiin ja kaveritoiminnasta tiedottamiseen kehitysvammaisille ihmisille. Varsinaiseen kaveritoiminnan kehittämiseen yhdistykset eivät lähteneet, vaikka jonkinlaista yhteistyötä syntyikin Keski-Suomessa ja Oulun alueella. Toisaalta jäsenyhdistysten kehittämisresurssit tiedettiin yleisesti vähäisiksi. Noin puolet

yhdistyksistä on kertonut, että heillä on tarvetta kehittämiseen, mutta ei resursseja siihen tällä hetkellä (Vaitti 2011). Best Buddies -kaveritoiminta oli todennäköisesti yhdistysten vapaaehtoismajoista liian sitovaa. Kaveriparien yhdistäminen, kouluttaminen ja tukeminen ovat projektin työntekijöiden mielestä ammatillista osaamista vaativaa, eivätkä siten vapaaehtoismintaan suoraan siirrettävissä.

Toiminnan tueksi tehty materiaalipankki valmistui kokonaisuudessaan loppusyksystä 2013. Materiaalipankkia arvioi suunnitteluvaiheessa muutama Tukiliiton jäsenyhdistys ja jokunen muu yhdistys. Vaikka materiaalipankki sai hyvää palautetta ja vaikka Best Buddies -kaveritoimintaan periaatteessa suhtauduttiin myönteisesti, toiminnan organisoituminen Tukiliiton jäsenyhdistyksissä vapaaehtoisvoimin ei näyttänyt realistiselta.

Aluetoiminta aluevastaavien näkökulmasta

Aluevastaavien toiminnan reunaehtona oli työn osa-aikaisuus, joka vaihteli projektin eri vaiheissa 5 – 16 viikkotyötunnin välillä: työtunnit vähenivät asteittain vuoden 2013 aikana. Osa-aikaisuudesta johtuen työhön hakeutui opiskelijoita ja perhevapailta palaavia. Aluevastaavia kuvasi korkea koulutustaso ja halu saada kokemusta järjestötyöstä sekä toimimisesta kehitysvammaisten henkilöiden kanssa.

Kokemuksia Best Buddies -kaveritoiminnasta

Aluevastaavat halusivat työssään edistää kehitysvammaisten ja vammattomien ihmisten välistä tasa-arvoa ja inklusiivisuutta. He näkivät, että positiivisuus ja matala osallistumiskynnys olivat toiminnan vahvuuksia. Myönteisen ja iloisen kuvan avulla oli helppo kutsua nuoria mukaan toimintaan. Toimintamalli oli varsin selkeä ja helppo esittää sekä kehitysvammaisille että vammattomille nuorille.

Ryhmätapaamiset olivat aluevastaavien mielestä hyviä, koska niiden kautta toimintaan saattoivat osallistua myös ne henkilöt, joilla ei vielä ollut omaa kaveria. Aluevastaavien mielestä ryhmämuotoinen toiminta toimi myös siltana kaveriparien muodostumiselle: ensitapaamiset ryhmässä olivat hyvä alku kaveruudelle ja hyvä keino motivoida mukaan toimintaan myös kaveria odottavia. Tärkeintä oli, että vapaaehtoiset voivat tavata toisiaan ja kokea kuuluvansa Best Buddies -kaveritoimintaan.

Liittymistä jo olemassa oleviin vapaaehtoistyön verkostoihin pidettiin hyvänä tapana levittää tietoa kaveritoiminnasta. Esimerkiksi Espoon vapaaehtoisverkosto toi vammattomia nuoria kaverinhakijoiksi. Samanaikaisesti toiminnasta olisi pitänyt tiedottaa potentiaalisille halukkaille kehitysvammaisille nuorille esimerkiksi asumisyksiköissä ja toimintakeskuksissa. Tehokas tiedottaminen ei kuitenkaan aina onnistunut aluevastaavien pienen työtuntimäärän vuoksi.

Toiminnan heikkoutena pidettiin pitkää odotusaikaa kaverin löytymiselle. Keskusteluissa tuli esille kaveriparien yhdistämisen haaste: toimintamallissa haettiin samaa sukupuolta olevaa ja samanikäistä kaveria, joka asuu myös melko lähellä. Lisäksi pareja toivottiin yhdistävän myös yhteiset mielenkiinnon kohteet. Erityisesti vammattomien nuorten miesten rekrytoiminen oli hankalaa ja tästä syystä kehitysvammaisten nuorten miesten oli odotettava kaverin löytymistä kohtuuttoman pitkään. Toiminnan keskittymistä kaupunkialueille ei pidetty hyvänä, mutta käytännössä haja-asutusalueilla kaveriparien yhdistäminen ei välimatkojen vuoksi onnistunut.

Palautetta työn organisoinnista

Selkeät toimintamallit helpottivat aluetoiminnan käynnistymistä ja olivat erityisen tarpeen aluevastaavien aloittaessa työtään. Näihin toimintamalleihin on kuitenkin hyvä palata myös myöhemmin työssä. Toimintamallit eivät kuitenkaan olleet liian tiukat, vaan työtä saattoi painottaa oman mielenkiinnon tai osaamisen kautta. Aluevastaavat antoivat hyvää palautetta keskustoimistosta saadulle tuelle: sitä oli saatavissa tarpeen mukaan ja se oli asiantuntevaa.

Osa-aikatyö näyttäytyi aluevastaavien puheissa sekä hyvänä että huonona asiana. Osan mielestä työ näin joustavasti järjestettynä mahdollisti työn tekemisen erilaisissa elämäntilanteissa. Joidenkin taas oli vaikea yhdistää työtä muihin epäsäännöllisiin tai osa-aikaisiin töihin. Pääkaupunkiseudulla ensimmäisenä aloittaneiden mielestä etätyö jätti aluevastaavat irti Tukiliiton työyhteisöstä ja heidän oli vaikea mieltää olevansa keskusjärjestön työntekijöitä. Myöhemmin aloittaneiden aluevastaavien mielestä viikoittaiset Skype-palaverit Tampereella toimivien kokopäiväisten työntekijöiden kanssa helpottivat tätä pulmaa.

Vähäistä tuntimäärää kaikki aluevastaavat pitivät ongelmallisena. Toiminnan onnistuminen edellyttää jatkuvuutta ja riittäviä resursseja. Erityisesti Jyväskylän ja Oulun seuduilla puolentoista vuoden toiminta-

aika oli liian lyhyt, koska edes koko tuota aikaa kaveritoimintaa ei voitu järjestää täydellä teholla. Projektin viimeisen vuoden aikana toimintaa oli ajettava alas. Esimerkiksi uusia kaveripareja ei yhdistetty projektin loppuun saakka. Vaikka uusi rahoitus saataisiinkin, tiedottaminen ja toiminnan käynnistyminen uudelleen vie noin puoli vuotta. Projektin toiminta käynnistyi Jyväskylän ja Oulun seuduilla vasta kesällä 2012, koska vuonna 2011 alueellista kaveritoimintaa pilotoitiin vain pääkaupunkiseudulla.

Työntekijöiden työskentelyä alueilla pidettiin hyvänä: paikkakunnilla asuvina heillä on paikallistuntemusta, joka helpottaa esimerkiksi tiedottamista. Projektin osa-aikaiset työntekijät toimivat alueilla pareittain. Työpari oli iso tuki ideoinnissa, työnjaossa ja hankalissa tilanteissa esimerkiksi vapaaehtoisen epäasiallisen käyttäytymisen kohdalla. Työparimallia ei kuitenkaan pidetty välttämättömänä, vaan suuremman tuntimäärän keskittäminen yhdelle henkilölle saattaisi aluevastaavien mielestä toimia paremmin.

Aluevastaavat esittivät haastatteluissa useita **kehittämisehdotuksia**, joista keskeisimmät olivat:

- Alueilla kehitetään hyviä toimintatapoja, joista on paljon hyötyä myös muille. Käytäntöjen kehittämisen ei tarvitse olla vain keskustuimiston tehtävä. Alueiden välillä voisi lisätä yhteistyötä: intra, wiki, kaikkien yhteinen Skype-palaveri kerran kuukaudessa.
- Valmisteltujen ryhmätapaamisten lisäksi voisi järjestää pienempiä ja kevyempiä tilaisuuksia siellä, missä nuoret muutenkin tapaavat. Tavoitteena olisi, että nuoret itse järjestäisivät tapaamisia ja lähettäisivät kutsuja esimerkiksi Facebookissa.
- Toiminnan onnistuminen edellyttää jatkuvuutta ja riittävän suurien aikaresurssien aluetyöntekijöille. Toiminnasta tiedottaminen vie aikaa ja vuoden tai kahden sykleissä tapahtuvana se on liian lyhytjänteistä.

6. Työntekijöiden kokemuksia Kaverimeininki-projektista

Seuraavaksi esitellään Kaverimeininki-projektin (2014) työntekijöiden ajatuksia. Best Buddies -kaveritoiminnan järjestämistä käsiteltiin arviointikeskustelussa marraskuussa 2014. Koko projektista työntekijät täyttivät joulukuussa 2014 itsearviointilomakkeet, joiden pohjalta käytiin keskustelu itsearviointityöpajassa tammikuussa 2015. Sekä kaveritoiminnan arviointikeskusteluun että koko projektin itsearviointityöskentelyyn osallistuivat hankkeen kaikki työntekijät: kokoaikaiset projektipäällikkö ja projektityöntekijä sekä kolme osa-aikaista projektityöntekijää.

Ajatuksia kaveritoiminnan järjestämisestä

Tampereen ja Oulun seuduilla Best Buddies -kaveritoimintaa järjesti osa-aikainen projektityöntekijä ja Jyväskylän seudulla työskenteli sekä osa-aikainen että kokoaikainen projektityöntekijä. Osa-aikaisten projektityöntekijöiden viikoittainen työaika oli pääasiassa 10–16 tuntia. Kesällä Oulun seudun projektityöntekijän työaika oli 25 tuntia viikossa.

Toiminnan onnistumisia

Työntekijät pitivät Best Buddies -kaveritoiminnan vahvuutena kaveriparien yhdistämisen perusteellisuutta. Yhdistäminen koettiin laadukkaaksi prosessiksi, jossa uuden kaveriparin käynnistämiseen valmistauduttiin huolellisesti. Vuonna 2014 syntyneet uudet kaveriparit vaikuttivatkin pääosin toimivilta ja aktiivisilta. Myös kaveripareille tarjottu tuki koettiin hyväksi ja arvostettiin sitä, että kunkin kaveriparin tilanne huomioitiin yksilöllisesti. Kuten Best Buddies -projektissa (2011 – 2013) myös Kaverimeininki-projektissa kaikille avoimia ryhmätapaamisia pidettiin tärkeänä, sillä ne tarjosivat kahdenvälisen kaveruuden lisäksi toisen tavan osallistua toimintaan.

Best Buddies -kaveritoiminnan vahvuudeksi koettiin myös toiminnan vahva kehittämisorientaatio ja valmius muutoksiin. Uutena asiana vuonna 2014 toiminnassa yhdistettiin myös naisia ja miehiä kavereiksi keskenään, jos samaa sukupuolta olevaa kaveria ei löytynyt ja jos kummallekin kavereista järjestely sopi hyvin. Eri sukupuolta olevien ihmisten yhdistämistä kokeiltiin Oulun seudulla. Yhdysvalloista lähtöisin

olevaan Best Buddies -kaveritoiminnan malliin kuuluu se, että useimmiten kaverit ovat keskenään samaa sukupuolta. Kehitysvammaisille miehille on kuitenkin ollut vaikea löytää miespuolisia vammattomia kavereita. Naisten ja miesten yhdistäminen kavereiksi helpotti toiminnan järjestämistä, sillä sopivan kaverin etsimisessä ei tarvinnut enää keskittyä sukupuoleen.

Vammattomien miesten rekrytoinnin lisäksi sukupuolijakoon liittyy myös muita haasteita. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ylipäätään ihmisten jakamista vain naisiin ja miehiin on vältettävä, sillä sukupuolella on kysymys paljon moninaisemmasta asiasta. Best Buddies -kaveritoiminnan kaverilomakkeessa ja jäsenyyslomakkeessa sukupuolta alettiin kysyä valmiiden vastausvaihtoehtojen sijaan siten, että ihminen saattoi itse määrittellä sukupuolensa. Tulevaisuudessa toiminnan muutostarpeet saattavat liittyä siihen, että myös kohderyhmän määrittelyä tulee pohtia uudelleen. Tähän mennessä kohderyhmäksi on määritelty kehitysvammaiset ja vammattomat ihmiset, mutta pelkän kehitysvamma-sanan käyttäminen saattaa vaikeuttaa sellaisten ihmisten osallistumista, joilla ei ole kehitysvammadiagnoosia mutta jonkinlainen vamma ymmärryksen ja käsityskyvyn alueella.

Työntekijöiden mielestä yksi toiminnan vahvuuksista olikin yhdenvertaisuuskysymysten pohtiminen laajemmin kuin vain vammaisuuden näkökulmasta. Myös ylipäätään Best Buddies -kaveritoiminnan ideologian selkeys ja raikkaus mainittiin merkittävänä asiana. Tasavertainen kaveruus ja kehitysvammaisten ja vammattomien ihmisten samanlainen rooli vapaaehtoisena muodostavat tärkeän pohjan koko toiminnalle. Vuosi 2014 myös osoitti jälleen, että tasavertainen kaveritoiminta selvästikin kiinnostaa ihmisiä Suomessa. Erityisesti uusia vammattomia kaverinhakijoita ilmoittautui mukaan toimintaan. Best Buddies -kaveritoiminta kiinnosti myös mediaa, mikä luonnollisesti edisti uusien kaverinhakijoiden ilmoittautumista.

Kaverimeininki-projektin organisaatiossa uutena asiana vuonna 2014 oli se, että työntekijät yhdistivät kaveripareja yksin eivätkä enää työpareittain, kuten aikaisemmin. Hyvänä puolena yksin työskentelyssä oli se, että aikatauluja ei tarvinnut enää sovittaa kahden työntekijän ja kaveriparin kesken, mikä joustavoitti työntekoa. Edellytyksenä yksin työskentelyn mielekkyydelle oli kuitenkin se, että yhteys tiimiin säilyi hyvänä. Kerran viikossa pidetty seutukohtainen palaveri projektipäällikön ja mahdollisen toisen projektityöntekijän kanssa koettiin hyväksi käytännöksi.

Toiminnan haasteet

Projektin työntekijät pitivät Best Buddies -kaveritoiminnan heikkoutena sitä, että välillä kaverinhakijoiden motivaatio-ongelmat vaikeuttivat suuresti kaveriparien yhdistämistä. Esimerkiksi joskus kaverinhakijat kertoivat olevansa kiinnostuneita ja valmiita aloittamaan toiminnan oman kaverin kanssa, mutta sitten he eivät enää vastanneetkaan työntekijöiden yhteydenottoihin vaan ikään kuin katosivat. Erityisesti medianäkyvyyden myötä toimintaan ilmoittautui uusia kaverinhakijoita, joista osa kuitenkin katosi. Medianäkyvyys saattoi houkutellessa mukana myös ihmisiä, jotka eivät olleet juurikaan pohtineet osallistumisestaan etukäteen.

Kehitysvammaisten kaverinhakijoiden lähi-ihmisten, kuten vanhempien ja ohjaajien, kanssa tehtyyn yhteistyöhön liittyi joitain haasteita. Jos lähi-ihminen ei esimerkiksi ole valmis tukemaan kehitysvammaista ihmistä kahdenvälisessä kaveruudessa, saattaa se olla esteenä kaveripariksi yhdistämiselle. Joskus projektin työntekijät olisivat siis kaivanneet lähi-ihmisiltä aktiivisuutta ja sitoutumista nykyistä enemmän.

Ylipäättään uusien kehitysvammaisten ja vammattomien kaverinhakijoiden rekrytointi on yksi toiminnan haasteista. Rekrytointi vie paljon aikaa, mikä on hankalaa erityisesti osa-aikaisten työntekijöiden näkökulmasta. Samaan aikaan kaverirekisterissä saattaa olla jo valmiiksi useita kaverinhakijoita, mutta heistä voi olla hankala muodostaa sopivia kaveripareja. Työntekijöiden kokemuksen mukaan rekisterissä on esimerkiksi sellaisia kehitysvammaisia ja vammattomia ihmisiä, joiden kanssa ei ole oltu juurikaan yhteydessä eikä heitä ole tavattu kaveritoiminnan tapahtumissa.

Työntekijöiden mukaan ryhmätapaamisten heikkoutena oli se, että ne eivät tuntuneet houkuttelevan miehiä. Vaikka tapahtuman sisällöksi valittiin esimerkiksi jääkiekko-ottelu, jonka ajateltiin olevan useita miehiä kiinnostava aihe, osallistujiksi ei saatu juurikaan miehiä, ei kehitysvammaisia eikä vammattomia. Toinen ryhmätapaamisiin liittyvä ongelma oli se, että kuten aikaisempina vuosina, myös vuonna 2014 suurin osa ryhmätapaamisten osallistujista oli kehitysvammaisia ihmisiä. Työntekijät pohtivat, oliko ainakin joidenkin ryhmätapaamisten heikkoutena se, että ohjelmassa ei ollut lainkaan yhteistä tekemistä. Esimerkiksi jääkiekko-ottelussa tai elokuvanäytöksessä osallistujat eivät päässeet tutustumaan toisiinsa, vaikkakin osallistujat itse olivat toivoneet esimerkiksi elokuvaan menoa.

Vammattomien miesten tavoittaminen mukaan Best Buddies -kaveritoimintaan oli hankalaa, kuten ennenkin. Työntekijät pohtivat, että mikäli tähän haluttaisiin tulevaisuudessa muutosta, resurssien salliessa kannattaisi kenties konsultoida sellaisia tahoja, jotka todella tavoittavat vammattomia miehiä.

Projektin lyhyt kesto koettiin erittäin ongelmalliseksi alueellisen Best Buddies -kaveritoiminnan näkökulmasta. Toiminta piti käynnistää ja lopettaa saman vuoden aikana. Ylipäätään kaveritoiminnan vakiinnuttaminen on hankalaa muutaman vuoden mittaisten projektien seurattessa toisiaan. Työntekijöiden osa-aikaisuus oli heikkous, mutta onneksi työtuntimäärää saatettiin nostaa kesällä, kun projektin talous ja osa-aikaisten työntekijöiden aikataulut sen sallivat.

Projektin työntekijöiden esittämät keskeisimmät **kehittämisehdotukset** olivat:

- Eri sukupuolta olevia ihmisiä tulisi yhdistää kaveripareiksi jatkossa kaikilla toimintaseuduilla. Kaikilta kaverinhakijoilta voisi tiedustella, sopisiko heille myös eri sukupuolta oleva kaveri.
- Kaverirekisteri tulisi käydä läpi ja tutustua erityisesti sellaisiin kaverinhakijoihin, joille ei ole vielä löydetty sopivaa kaveria ja joita ei ole tavattu ryhmätapaamisissa. Mitä parempi käsitys työntekijöillä on rekisterin kehitysvammaisista ja vammattomista kaverinhakijoista, sitä helpompi kaveripareja on yhdistää.
- Ryhmätapaamisissa tulisi huomioida se, että tapahtumat sisältävät aina jotain sellaista ohjelmaa, jonka puitteissa osallistujat pääsevät toimimaan yhdessä ja tutustumaan toisiinsa. Paikalla tulee myös olla tarpeeksi työntekijöitä, jotka osaltaan tukevat nuorten keskinäistä tekemistä.
- Ryhmätapaamisten määränä neljä kertaa vuodessa on ollut hyvä. Resurssien salliessa ryhmätapaamisia voisi olla useamminkin, esimerkiksi kahden kuukauden välein.
- Suunnittelutapaamisia, joissa ideoidaan yhdessä osallistujien kanssa tulevia ryhmätapaamisia, voisi järjestää jatkossa kaksi kertaa vuodessa. Tapaamiset ovat toimineet hyvin osallistujien mielipiteiden selvittämisessä.
- Kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten osallistaminen mukaan ryhmätapaamisten toteuttamiseen voisi tapahtua luontevasti suunnittelutapaamisten kautta, mikäli osallistujat ylipäätään ovat kiinnostuneita asiasta. Toiminnan resurssit kannattaa kuitenkin ensisijaisesti suunnata kaveriparien yhdistämiseen.
- Jatkossa kaveritoiminnan tapaamisten ja tapahtumien järjestämisessä voisi pyrkiä tekemään esimerkiksi yritys yhteistyötä, mikä pienentäisi tapahtumanjärjestämisen kuluja ja lisäisi toiminnan resursseja muualla.

Yhteenvetoa koko projektista

Itsearviointilomakkeissa ja -työpajassa käsitellyt asiat olivat osittain samoja kuin Best Buddies -kaveritoiminnan järjestämisestä käydyssä arviointikeskustelussa. Esille nousi kuitenkin vielä uusia näkemyksiä, jotka esitellään seuraavaksi.

Työntekijät kokivat Kaverimeininki-projektin liittyneen vahvasti Kehitysvammaisten Tukiliiton ylätasoon tavoitteisiin kuten ihmisoikeuksien ja inklusion edistämiseen. Projektin yhteys Tukiliiton jäsenyhdistysten toimintaan oli kuitenkin suhteellisen heikko, sillä projektin toiminta kohdistui ensisijaisesti suoraan Best Buddies -kaveritoiminnasta kiinnostuneisiin ihmisiin. Työntekijöiden mielestä Tukiliiton kannattaa panostaa Best Buddies -kaveritoimintaan ammattilaisten järjestämänä vapaaehtoistoimintana. Kaveritoiminta kiinnostaa erityisesti perinteisen kehitysvammakentän ulkopuolella olevia vammattomia ihmisiä, mikä on Tukiliitolle mahdollisuus. Jatkossa Best Buddies -kaveritoiminnan kiinnittymistä entistä tiukemmin Tukiliiton perustoimintaan voisi edistää esimerkiksi kutsumalla kansalaistoiminnan päällikön ja esimiehen vuosittain mukaan joihinkin sellaisiin palavereihin, joissa keskustellaan nimenomaan kaveritoiminnan järjestämisestä käytännössä.

Työntekijät näkivät sen riskinä, että kehitettäessä jatkuvasti uusia ideoita ja uudenlaista toimintaa painopiste saattaa alkaa siirtyä pois varsinaisesta Best Buddies -kaveritoiminnasta. Tärkeintä on kuitenkin keskittyä toiminnan ytimeen eli kaveriparien käynnistämiseen ja tukemiseen. Keskusteltaessa projektin resursoinnista ja koordinoinnista työntekijät korostivat sitä, että rahaa kannattaa käyttää aina mahdollisimman paljon työvoimaan, sillä lisäykset työtunneissa lisäävät myös kaveriparien määrää. Esimerkiksi rahallinen lisäpanostus tapahtumien puitteisiin ja sisältöön ei välttämättä ole hyödyllistä, koska osallistujien näkökulmasta tärkeintä on näyttänyt olevan yhdessä tekeminen ja yhteishengen muodostuminen.

Kohderyhmän tavoittamiseen eli kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten, niin naisten kuin miesten, houkutteluun mukaan kaveritoimintaan liittyy ajoittain suhteellisen paljon haasteita. Markkinoinnissa ja rekrytoinnissa voisikin hyödyntää aikaisempaa enemmän myös ulkopuolista koulutusta ja toiminnan ulkopuolelta tulevia vinkkejä ja ideoita. Myös toiminnan arvioinnissa saatuja myönteisiä tuloksia kannattaisi käyttää markkinoinnissa esimerkiksi esittämällä suoria lainauksia osallistujilta.

Projektin viestinnässä työntekijät näkivät puutteita, sillä projektilla ei ollut varsinaista suunnitelmaa viestinnästä. Jatkossa kannattaisikin tehdä vuosittainen viestintäsuunnitelma Best Buddies -kaveritoiminnalle ja kokeilla rohkeasti uusia asioita. Työntekijät olivat tyytyväisiä siihen, että projektin viestinnässä keskityttiin kaveruuteen eikä esimerkiksi kehitysvammaisten ihmisten elämään liittyviin epäkohtiin. Myös jatkossa Best Buddies -kaveritoiminnan viestinnän linjan kannattaa olla positiivinen.

Projektin toteutuksen kannalta yhteistyökumppaneilla oli suuri merkitys. Työntekijät kokivat, että yhteistyö voisi sujua parhaiten silloin, kun myös yhteistyökumppanilla olisi esimerkiksi selkeästi asetettuja tavoitteita yhteistyöhön liittyen ja resursseja arvioida omaa osuuttaan yhteistyössä. Yhteistyön tulisi olla mahdollisimman vastavuoroista, joten jatkossa yhteistyön tavoitteet ja toimenpiteet tulisikin miettiä entistä vahvemmin yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Toiminnan arviointia voisi kehittää nykyistä monipuolisempaan suuntaan. Viime vuosina kehitysvammaisilta ja vammattomilta osallistujilta on kerätty palautetta etupäässä lomakkeiden avulla, mutta myös osallistujien haastatteluille ja arviointikeskusteluille olisi tarvetta. Useamman vuoden tauon jälkeen palautetta toiminnasta voisi kerätä myös kehitysvammaisten ihmisten lähi-ihmisiltä. Nuorisopalveluyhteistyöhön liittyen olisi hyvä kartoittaa valtakunnallisesti, minkälaisia kokeiluja inklusiivisesta toiminnasta jo löytyy. Myös ylipäättään yhteistyökumppaneilta voisi pyrkiä kysymään kokemuksia ja ajatuksia nykyistä enemmän.

Työntekijät pitivät Kaverimeininki-projektin keskeisimpinä tuloksina kaveriparien toimintaa ja nuorisopalveluyhteistyötä. Moni jo aikaisemmin aloittanut kaveripari jatkoi mukana toiminnassa ja uusia kaveripareja käynnistyi. Kaveriparit myös antoivat hyvää palautetta toiminnasta ja työntekijät kokivat osallistujien todella kohdanneen uusia ihmisiä, myös ryhmätapaamisissa. Nuorisopalveluyhteistyössä nuoret löysivät mukaan tapahtumiin ja projektin avulla todella saatiin kokemuksia kehitysvammaisten nuorten osallistumisesta kaikille nuorille suunnattuun toimintaan.

7. Opettajien ja opiskelijoiden kokemuksia oppilaitosyhteistyöstä

Best Buddies -projekti (2011 – 2013) teki yhteistyötä kahden ammatillisen oppilaitoksen ja yhden lukion kanssa. Opettajien kokemuksia kerättiin sähköpostikyselyllä kouluvierailujen jälkeen sekä toukokuussa 2012 puhelinhaastattelulla. Myös opiskelijoille lähetettiin palautekysely kouluvierailun jälkeen. Kyselyiden avulla saatiin tietoa vierailun onnistumisesta oppilaitoksen ja opiskelijoiden näkökulmasta ja haastatteluilla kartoitettiin projektin mahdollisuuksia toimia oppilaitoksissa laajemmin.

Opettajien palautetta yhteistyöstä

Opettajien mielestä projektin vierailut olivat kokonaisuudessaan varsin onnistuneita. Opiskelijat olivat motivoituneita ja vierailut sopivat opetussuunnitelman tavoitteisiin. Opettajat olivat valmiita jatkamaan yhteistyötä ja toimimaan yhteysopettajina, jos oppilaitos heille tällaisen tehtävän myös seuraavana lukuvuonna antaa. Opettajien haastatteluissa tuli kuitenkin esille järjestyhteistyön koordinoinnin vaikeus: jokainen opettaja vastaa itse tuntiensa sisällöstä ja yhteysopettajan tehtäväksi jää tiedottaminen.

Sisällöllisesti projektin vierailu sopi monien oppiaineiden tai tuntien sisälle. Sosiaali- ja terveydenhuollon perustutkinnossa esimerkiksi varhaiskasvatus, erityispedagogiikka ja kuntoutus olivat mahdollisia. Lisäksi toisella asteella on joitakin yhteisiä päiviä, joissa järjestöt voivat vierailta esittelemässä toimintaansa. Lukiossa kouluvierailut sopivat psykologian, filosofian, uskonnon ja elämäntiedon oppitunneille. Sen sijaan yhteisiä tilaisuuksia, joihin järjestöt voivat osallistua, lukioissa on harvemmin.

Opettajien mielestä vierailut vastasivat hyvin odotuksia. Opettajat odottivat kouluvierailuilta erityisesti sitä, että opiskelijoilla olisi mahdollisuus tavata kehitysvammaisen henkilö ja he saisivat tietoa kehitysvammaisuudesta. Projektin vierailu toi lisäksi vaihtelua kouluarkeen ja sen kautta tietoisuus projektin toiminnasta lisääntyi.

Opettajien arvioiden mukaan vierailu innosti jatkamaan aiheen parissa ja vuorovaikutus ryhmän kanssa toimi hyvin. Syksyn 2011 palautteissa mainittiin, että opetusmenetelmissä sekä tehdyissä harjoituksissa

oli osan vastaajista mielestä jonkun verran parannettavaa. Lukuvuoden 2012–2013 palautteet olivat hyvin positiivisia ja myös käytettyihin harjoituksiin oltiin tyytyväisiä.

Avaa silmiä näkemään asioita myös ammatillisesti, sekä tietysti osana omaa elämänpiiriä.

Ihailtavan mutkatonta vuorovaikutusta. Upposi opiskelijoihin, oli käytännönläheistä tietoa ja juuri sopivan mittainen tietoisku.

Käytitte monenlaisia menetelmiä välittää asiaa.

Projektin kannalta keskeinen pulma oli kuitenkin kaverilomakkeiden vähäinen määrä kouluvierailujen tuloksena. Lähihoitajaopiskelijoiden voisi kuvitella innostuvan tällaisesta vapaaehtoistyöstä myös oman ammatillisen kehittymisensä vuoksi. Opettajat kertoivat lähihoitajaopiskelijoiden saavan nykyisin heti ensimmäisen työssäoppimisjakson jälkeen sijaisuuksia. Palkaton vapaaehtoistyö ei siis houkuttele mahdollisuutena ammatilliseen kasvuun. Lukiolaisilla on kenties enemmän vapaa-aikaa, mutta myös monta muuta harrastusta, joiden kanssa kaveritoiminta joutuu kilpailemaan. Opettajien mielestä Best Buddies -kaveruus vaatii kiinnostuksen lisäksi rohkeutta tutustua uusiin asioihin ja vapaata aikaa opintojen, työn, harrastusten ja jo olemassa olevien kaverisuhteiden rinnalle.

Opiskelijoiden palautetta kouluvierailusta

Opiskelijat kiittelivät monella tavalla palautteissaan vierailuja. Kehitysvammaiset puhujat olivat jääneet erityisen hyvin mieleen ja useissa vastauksissa heidät mainittiinkin nimeltä. Jotkut tapasivat kehitysvammaisen henkilön ensimmäistä kertaa. Luontevaa vuorovaikutusta ja mahdollisuutta esittää kysymyksiä kehitysvammaiselle puhujalle arvostettiin.

Minusta vierailu oli loistava tapa kertoa kehitysvammaisuudesta ja infota ihmisiä siitä. Erittäin kiinnostavaa oli kuulla itse kehitysvammaiselta oma mielipide asioista. Kukaan muu ei tarkemmin pysty kuvaamaan heidän jokapäiväistä elämää.

Vierailu antoi positiivisen kuvan Best Buddies -kaveritoiminnasta ja mahdollisuudesta aitoon kaveruuteen kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten välillä. Palautteiden perusteella voi sanoa, että opiskelijat olivat tavoittaneet idean kehitysvammaisten henkilöiden tasa-arvosta ja voimaantumisesta. Joissakin vastauksissa näkyi myös asenteiden muutosta.

Oli todella mukava ja mielenkiintoinen vierailu, [kehitysvammainen henkilö] oli ihan loistava! Mukava kun kertoi omasta elämästään, kun kuitenkin hieman samaa ikääkin kuin itse...

Pohdin, että miksi yhteiskunnassa todellakin on jakautunut kehitysvammaiset ja vammattomat omiin lokeroihin.

Vierailu selvästi innosti opiskelijoita kaveritoimintaan, mutta käytännössä aikapula nousi monen nuoren osallistumisen esteeksi. Aktiivisilla opiskelijoilla oli jo paljon vapaa-ajan harrastuksia ja myös koulutyö vei aikaa. Osa opiskelijoista kävi myös ansiotyössä. Vastauksena kysymykseen, mikä saisi sinut osallistumaan kaveritoimintaan, viidesosa kertoi aikapulasta.

Lisäaika! Tällä hetkellä niin paljon koulua että harrastukset ja kaveritkin jäävät vähemmälle. Ehkä tulevaisuudessa... :)

Haasteeksi nousee vähemmän vapaa-ajan toimintaa omaavien nuorten innostaminen. Osalla opiskelijoista saattaisi olla valmiutta ryhmätapaamisiin, mutta ei vielä rohkeutta kahdenkeskisiin tapaamisiin.

Jäin pohtimaan olisiko minusta BB-kaveritoimintaan. Ei ehkei kaveriksi, mutta voisin olla halukas tulemaan niin avoimiin iltoihin tutustumaan.

Jäin miettimään, osaisinko toimia oikein tilanteissa mitä tulisi vastaan jos viettäisin aikaa kehitysvammaisen kanssa. Menisikö minulla hermot? Olisinko ihan avuton?

8. Kokemukset nuorisopalveluyhteistyöstä

Kaverimeininki-projektissa (2014) kokeiltiin nuorisopalveluyhteistyötä. Yhteistyössä järjestettyjen tapahtumien kohderyhmältä eli osallistujilta kerättiin palautetta syys-lokakuussa 2014. Palautelomake lähetettiin kaikille rekisterissä oleville kaverinhakijoille ja kavereille, jotka asuivat nuorisopalveluyhteistyön seudulla ja jotka täyttivät vuonna 2014 enintään 30 vuotta (yhteensä 49 henkilöä). Kehitysvammaisille henkilöille lomake lähetettiin etupäässä paperisena ja vammattomille henkilöille sähköisenä. Lomake lähetettiin samalle ihmisryhmälle, jolle myös kaikkia yhteistyössä järjestettyjä ryhmätapaamisia mainostettiin. Vastauksia saatiin yhteensä 16, joista 10 oli kehitysvammaisilta nuorilta ja kuusi vammattomilta nuorilta.

Yhteistyökumppaneiden ajatuksia kartoitettiin järjestämällä lokakuussa 2014 projektipäällikön vetämä ryhmähaastattelu, johon osallistui kolme yhteistyökumppaneiden edustajaa. Projektin työntekijöiden ajatuksia selvitettiin marraskuussa pidetyssä ryhmähaastattelussa, johon osallistui projektipäällikkö sekä nuorisopalveluyhteistyön seudun kokoaikainen ja osa-aikainen projektityöntekijä. Työntekijöiden haastattelun veti Kehitysvammaisten Tukiliiton kansalaistoiminnan päällikkö (ts.).

Osallistujien palautetta ryhmätapaamisista

Palautetta antaneesta 16 nuoresta 12 oli osallistunut nuorisopalveluyhteistyön Best Buddies -ryhmätapaamisiin vuonna 2014. Näistä nuorista seitsemällä oli kehitysvamma ja viidellä ei. Yhtä lukuun ottamatta kaikki kehitysvammaiset nuoret kertoivat, että ryhmätapaamisiin oli ollut helppo tulla mukaan ja että tapaamiset olivat sujuneet hyvin. Kehitysvammaisten nuorten mielestä tapahtumissa oli ollut kivaa sekä toiminta, kuten pelaaminen, musiikin kuuntelu ja tanssiminen, että uusiin ihmisiin tutustuminen.

Kun on nähnyt muitakin ihmisiä.

Tapaa uusia ystäviä, saa puhua

Kehitysvammaisten nuorten vastauksissa ryhmätapaamisia hankaloittaneeksi asiaksi mainittiin se, että koulu- tai työviikon väsymyksestä johtuen tapahtumiin ei päässyt joka kerta paikalle. Ryhmätapaamiset järjestettiin aina torstaisin tai perjantaisin, koska yhteistyökumppaneiden tapahtumat keskittyivät näille

viikonpäiville. Hankalaksi asiaksi mainittiin myös kyydin järjestäminen silloin, kun välimatkat olivat pitkiä. Joskus tutustuminen uusiin ihmisiin oli ollut vaikeaa ryhmätapaamisissa, koska muut ihmiset olivat vaikuttaneet itseä vanhemmilta.

Välillä kun en ole ollut niissä tapaamisissa niin syy siihen on ollut väsymys koska olen maximissaan 9-10 tuntia koulussa + Matkat.

Kävin aikaisemmin [nuorisopalveluyhteistyön Best Buddies -ryhmätapaamisissa]. Nyt asun kauempana ja kyydit ovat ongelmana.

Ryhmätapaamisiin osallistuneet kehitysvammaiset nuoret toivoivat, että myös jatkossa ryhmätapaamisissa esimerkiksi pelattaisiin erilaisia pelejä, tanssittaisiin ja tavattaisiin kavereita. Lisäksi toivottiin, että tapaaminen voisi olla joskus myös lauantaina. Yhtä lukuun ottamatta kehitysvammaiset nuoret kertoivat aikovansa osallistua myös jatkossa nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisiin.

Biljardin pelaaminen, sekä tietokoneella oleminen sekä "pleikkari" mukavaa toimintaa

Myös ryhmätapaamisiin osallistuneet vammattomat nuoret kertoivat, että ryhmätapaamisiin oli ollut helppo tulla mukaan ja että tapaamiset olivat sujuneet hyvin. Kuten kehitysvammaiset nuoret, myös vammattomat nuoret olivat tyytyväisiä tapahtumien yhdessäoloon ja sisältöön, kuten musiikkiin ja pelaamiseen. Myös muiden kuin Best Buddies -nuorten läsnäolo ja yhteistyökumppaneiden tilat mainittiin hyvinä asioina.

Kivaa, että on ollut muitakin nuoria mukana kuin Best Buddies -porukkaa. Esiintyjät on olleet hyviä :)

Tila on mainio ja siellä voi tehdä monenlaisia asioita

Vammattomien nuorten vastauksissa hankalaksi asiaksi mainittiin se, että nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamiset oli koettu välillä liian nuorekkaiksi ja niiden rinnalle kaivattiin myös aikuisempaa tekemistä.

*Ehkä itsestä meininki tuntuu joskus vähän turhankin nuorekkaalta.
Ehkä [nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisten] lisäksi voitaisiin tehdä jotain
"aikuisempiakin" juttuja. Peli-ilta jossain kuppilassa täysi-ikäisille tms.?*

Ryhmätapaamisiin osallistuneet vammattomat nuoret toivoivat myös jatkossa musiikkitapahtumia. Lisäksi ehdotettiin, että musiikkitapahtumaan voisi yhdistää jotain toiminnallista yhdessäoloa. Viidestä vammattomasta vastaajasta kolme kertoi aikovansa tulla myös jatkossa nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisiin. Kaksi vastaajista kertoi, että he harkitsevat osallistuvansa nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisiin myös tulevaisuudessa.

Musiikkitapahtumat on kivoja. Esimerkiksi keikkaa odotellessa voisi olla kiva jos olisi jotain tekemistä, vaikka pelailua tms.

Palautetta antaneesta 16 nuoresta neljä ei ollut osallistunut nuorisopalveluyhteistyön Best Buddies -ryhmätapaamisiin. Näistä nuorista kolmella oli kehitysvamma ja yhdellä ei. Syiksi siihen, että ryhmätapaamisiin ei oltu osallistuttu, kerrottiin kehitysvammaisten vastaajien ryhmässä esimerkiksi oma 30 vuoden ikä ja arkipäivien viettäminen muualla opiskelusta johtuen. Joskus ujuden vuoksi kaivattiin lisää rohkaisua osallistumiseen ja ehdotettiin, että joku voisi tulla vastaan ensimmäisellä osallistumiskerralla.

Ajat eivät ole sopineet, koska viikolla olen opiskelemassa muualla

En uskalla, olen ujo ekalla kerralla.

Neljästä vastaajasta, jotka eivät olleet vielä osallistuneet nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisiin, kaksi kertoi aikovansa osallistua ryhmätapaamisiin tulevaisuudessa ja yksi kertoi harkitsevansa osallistumista. Nuoret toivoivat, että jatkossa ryhmätapaamisissa olisi ohjelmassa yhdessä toimimista ja tutustumista muihin Best Buddies -osallistujiin.

Palautelomakkeessa kysyttiin myös osallistujien kokemuksia ja mielipiteitä yleisesti yhteistyökumppaneiden toiminnasta. Yksi kehitysvammaisen nuori ja yksi vammaton nuori kertoi osallistuneensa myös sellaiseen yhteistyökumppaneiden toimintaan, joka ei ollut liittynyt Best Buddies -kaveritoimintaan. Sekä kehitysvammaisista että vammattomista vastaajista noin puolet harkitsi

jatkossa osallistumista yhteistyökumppaneiden toimintaan. Vain yksi vammaton nuori oli varma osallistumisestaan. Kukaan vastaajista ei tuonut esille mitään toiveita tai ideoita liittyen ylipäätään yhteistyökumppaneiden tapahtumiin ja toimintaan.

Yhteenveto osallistujien palautteesta:

- Nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisiin osallistuneet kehitysvammaiset ja vammattomat nuoret olivat tyytyväisiä tapaamisiin ja toivoivat myös jatkossa samanlaista ohjelmaa.
- Ryhmätapaamisissa muihin nuoriin ja muihin Best Buddies -osallistujiin tutustuminen koettiin tärkeäksi.
- Kehitysvammaisten nuorten osallistumista oli haitannut se, että he saattoivat viikolla opiskella muualla tai olla väsyneitä koulu- tai työviikosta. Myös kyydin järjestäminen saattoi olla hankalaa, jos välimatkat olivat pitkiä.
- Kehitysvammaiset nuoret saattoivat kaivata lisää tukea uuteen toimintaan osallistumisessa ja uusiin ihmisiin tutustumisessa.
- Osa nuorista saattoi kokea nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamiset liian nuorekkaiksi.
- Sellainen yhteistyökumppaneiden toiminta, joka ei liittynyt Best Buddies -kaveritoimintaan, oli nuorille jokseenkin tuntematonta eikä heillä ollut siitä juurikaan kokemuksia tai mielipiteitä.

Yhteistyökumppaneiden ajatuksia yhteistyöstä

Yhteistyökumppanit kokivat yhteistyön Kaverimeininki-projektin kanssa erittäin tärkeäksi asiaksi. Jo lähtökohtaisesti heidän toimintansa tulisi olla avointa kaikille nuorille. Yhteistyökumppaneiden toiminnassa on mietitty paljon sitä, kuinka toiminta todellisuudessa tavoittaa erilaisia ihmisryhmiä, ja yhteistyökumppanit tiedostavat, että asiaan liittyy aina myös haasteita ja kehitettävää. Jo aikaisemmin toiminnassa oli tehty yhteistyötä yksittäisten tapahtumien muodossa kehitysvammaisiin ihmisiin liittyvien toimijoiden kanssa, mutta vuoden 2014 yhteistyö mahdollisti aiheeseen panostamisen aiempaa enemmän ja yhteisten tapahtumien suunnittelemisen koko vuoden aikajänteellä.

Vaikka ei pidä tehdä niin kun erityisiä toimintoja, mutta että pitää ehkä kumminkin ajatella erilaisia kohderyhmiä, että ne saa sen viestin ja kokee sen toiminnan helpoksi tulla.

Yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä yhteydenpitoon projektin kanssa, eli yhteyttä oli pidetty sopivassa määrin. Yhteistyökumppanit toivat esille, että heidän oli ollut välillä hankala toimittaa projektille tietoa tulevista tapahtumista tarpeeksi ajoissa, koska tapahtumien sisältö ja muut käytännön asiat saatiin kiireistä johtuen sovittua vasta viime hetkillä. Jatkossa yhteistyökumppanit haluaisivat kehittää omaa tiedotustaan nykyistä etukäteispainotteisemmaksi, sillä siitä hyötyisi kehitysvammaisten ihmisten lisäksi myös moni muu ihmisryhmä.

Kokemuksia Best Buddies -ryhmätapaamisista

Yleisesti ottaen yhteiset tapahtumat olivat sujuneet hyvin ja yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä Best Buddies -kaveritoiminnan kautta tapahtumiin osallistuneiden nuorten määrään. Ryhmätapaamisissa oli ollut mukana useimmiten noin 10–15 Best Buddies -osallistujaa. Useammassa tapahtumissa oli näkynyt samoja Best Buddies -osallistujia, joten ilmeisesti nuoret olivat viihtyneet tapahtumissa.

Kaikki ryhmätapaamiset olivat tosin perustuneet ennen kaikkea vapaaseen yhdessäoloon, joten kehitysvammaisten nuorten osallistumisesta ohjattuun pienryhmätoimintaan vammattomien nuorten rinnalla ei juuri ollut vielä kokemuksia. Pienryhmässä yksittäisen nuoren tiedoilla, taidoilla ja valmiuksilla voisi olla suurempi merkitys kuin avoimissa tapahtumissa. Best Buddies -porukan osallistuminen isoihin musiikkitapahtumiin oli toki hyvä asia siitä näkökulmasta, että isoissa tapahtumissa oli aina paljon nuoria paikalla. Joissain yhteistyökumppaneiden tapahtumissa ja toiminnoissa saattaa käydä melko vähän nuoria, jolloin Best Buddies -porukan sulautuminen muiden nuorten joukkoon voi olla hankalaa.

Se, että projekti oli pitänyt kiinni 29 vuoden yläikärajasta yhteistyökumppaneiden toiminnassa, oli ollut hyvä asia. Projektin linjaus oli helpottanut sitä, että myös yhteistyökumppanit olivat voineet noudattaa ikärajoja kaikkien nuorten eli myös kehitysvammaisten nuorten osallistumisessa.

Käytännön kohtaamiset kehitysvammaisten nuorten kanssa olivat olleet paikoin jännittäviä, koska yhteistyökumppaneiden henkilöstöllä ei välttämättä ollut entuudestaan juurikaan kokemusta kehitysvammaisuudesta. Yhteistyökumppanit totesivat, että työntekijät tarvitsevat kohtaamisia kehitysvammaisten nuorten kanssa, koska vain sitä kautta asia voi tulla tutuksi.

Mutta ehkä tuo vain kertoo siitä, että niitä kohtaamisia pitää saada, tai silleen ite ainakin oon lähtenyt kehitysvammaisten kanssa aikoinaan toimimaan, että olen hommannut itseni tilanteeseen, jossa kohtaa.

Osa tapahtumissa käyneistä kehitysvammaisista nuorista oli vaikuttanut siltä, että he tarvitsevat paljon rohkaisua osallistuakseen uuteen toimintaan. Yhteistyökumppanit olivatkin kokeneet sen tärkeäksi, että nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisissa oli läsnä osallistujille tuttuja Kaverimeininki-projektin työntekijöitä, joilla oli aikaa ohjata osallistujia käytännön tilanteissa.

Ideoita jatkoa varten

Kesäkuussa Kaverimeininki-projekti piti yhteistyökumppaneille koulutustilaisuuden. Yhteistyökumppanit kertoivat tilaisuuden olleen sisällöltään selkeä ja kaiken kaikkiaan myönteinen kokemus. Osallistujille oli jaettu selkokieliopas, josta oli ollut paljon hyötyä. Myös jatkossa materiaalin jakaminen olisi hyödyllistä. Koulutustilaisuutta mainostettiin yhteistyökumppaneiden koko henkilöstölle, mutta kiireidensä vuoksi valitettavasti vain osa työntekijöistä ehti paikalle. Tilaisuudesta olisi ollut hyötyä ihan kaikkien toimipaikkojen henkilöstölle, joten uudelle koulutustilaisuudelle olisi tarvetta. Jatkossa voisi järjestää myös koko päivän mittaisen tilaisuuden, joka sisältäisi toiminnallisia tehtäviä ja jossa henkilöstö pohtisi inklusiota nimenomaan omasta työkuvastaan käsin ja myös muiden kuin kehitysvammaisten nuorten osalta.

Yhteistyökumppanit nostivat ryhmähaastattelussa esille pohdintansa liittyen siihen, että joissain ryhmätapaamisissa oli ollut läsnä kehitysvammaisten nuorten vanhempia. He ehdottivat, että vanhemmille voisi järjestää jotakin omaa ryhmätoimintaa nuorten tapahtumien aikana. Näin vanhemmat voisivat edelleen olla nuortensa tukena ja apuna tapahtumissa, mutta nuoret saisivat omaa tilaa. Vanhempien tapaamisessa voisi olla myös vertaistoiminnallinen ulottuvuus, eli vanhemmat voisivat pohtia yhdessä kehitysvammaisten nuortensa osallistumista yleiseen toimintaan.

Myös yhteistyön tarve vammaispalveluiden kanssa puhututti yhteistyökumppaneita. Projekti voisi auttaa yhteistyökumppaneita lisäämään yhteistyötä vammaispalveluiden kanssa. Olisi luontevaa, että nuorisopalvelut ja vammaispalvelut saman organisaation sisällä löytäisivät pysyviä yhteistyötapoja.

Projekti voisi viedä inklusioajattelua eteenpäin kunnan organisaatiossa, mikä edistäisi myös yhteistyökumppaneiden inklusiotyötä.

Lisäksi yhteistyökumppanit kaipasivat lisää tietoa vammaispalveluista liittyen esimerkiksi kuljetukseen ja avustajiin. He kokivat, että mahdollisimman hyvät tiedot kuljetus- ja avustajapalveluista auttaisivat heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan kaikille avointa toimintaa. Yhteistyökumppanit kaipasivat myös lisätietoa nimenomaan kehitysvammaisten ihmisten elämään liittyvistä asioista kuten ryhmäkotien toiminnasta. He pohtivatkin, että voisivat käydä tutustumassa johonkin ryhmäkotiin ja esitellä samalla omaa toimintaansa.

Inklusiotyö jatkuu

Yhteistyöstä Kaverimeininki-projektin kanssa koettiin olleen paljon hyötyä. Ensinnäkin yhteistyökumppanit tiesivät nyt mihin tahoön ottaa yhteyttä silloin, kun asia koskee vammaisia ihmisiä. Yhteistyökumppanit korostivat projektin kanssa syntyneen luottamuksellisen konsultaatiosuhteen merkitystä. Inklusioajattelusta oli myös tullut tietyllä tavalla arkipäivää, eli yhteistyökumppanit kertoivat ajattelevansa nyt usein automaattisesti esteettömyyttä, saavutettavuutta ja selkeyttä pohtiessaan esimerkiksi tapahtumia, tiloja, tiedottamista tai omaa suullista viestintäänsä. Yhteistyö projektin kanssa oli tukenut myös osallisuuskasvatukseen liittyvien työtehtävien hoitamista.

No kyllä ainakin täällä tulee mietittyä aika usein sitten nykyään sitä, että järjestää mitä tahansa, niin miettii heti, että voihan kaikki tulla tänne.

Yhteistyökumppaneiden arvion mukaan aikaisemmin heidän toiminnassaan on näkynyt jonkin verran eri tavalla vammaisia ihmisiä. Kaverimeininki-projektin kanssa tehdyn yhteistyön myötä ainakin muutama kehitysvammaisen nuori oli käynyt tutustumassa heidän pienryhmätoimintaansa. Yhteistyökumppanit näkivät tärkeänä, että kehitysvammaisille nuorille ja heidän vanhemmilleen oli ryhmätapaamisissa kerrottu erilaisesta kaikille nuorille suunnatusta toiminnasta, jolloin nuoret saattoivat löytää nimenomaan heitä itseään kiinnostavaa toimintaa. Yksittäiset nuoret lähi-ihmisineen saattoivat sitten tiedustella lisää toiminnasta ja sopivan toiminnan löytyessä hakeutua mukaan. Yhteistyökumppaneiden mielestä yhteistyön kautta ei ylipäätään kannata kenties tavoitella massoja, vaan myös yksittäisten kehitysvammaisten nuorten osallistuminen on mielekästä.

Ne varmaan näkyy yksittäisinä tapauksina siellä täällä, mutta vähän niin kun miten muillakin nuorilla, niin joku on kiinnostunut jostain ja joku jostain. Ja semmonen filis mulla tuli, että multa kysyttiin ainakin ihan tasaisesti jokaisesta meidän toiminnosta, aina oli yksi nuori tai kaksi nuorta kiinnostunut.

Yhteistyökumppanit toivat esille myös ajatuksiaan inklusion ja eriytetyn toiminnan suhteesta. Sekä yhteiselle että eriytetyille eli kehitysvammaisten nuorten omalle toiminnalle voi olla tarvetta. Projektin kanssa tehdyn yhteistyön myötä inklusioajattelu oli vahvistunut, mutta myös erityisesti kehitysvammaisille ihmisille suunnatuilla tapahtumilla nähtiin olevan joissain tilanteissa omat hyvät puolensa, kuten uuteen toimintaan tutustuminen turvallisessa ja tutussa porukassa.

Kaiken kaikkiaan yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä yhteistyöhön ja näkivät tärkeänä sen jatkamisen sekä inklusioajattelun jatkotyöstämisen oman organisaation sisällä. He nostivat esille tarpeen keskustella yhteistyöstä saaduista kokemuksista omissa henkilöstötilaisuuksissaan.

Yhteenvetoa yhteistyökumppaneiden ajatuksista:

- Yhteistyö on tärkeää ja tarpeellista. Inklusiotyötä tulee jatkaa, jotta toiminta kehittyy aidosti kaikille nuorille avoimeksi.
- Kehitysvammaisuuteen tutustuminen edellyttää käytännön tilanteita ja kohtaamisia kehitysvammaisten nuorten kanssa. Myös Best Buddies -työntekijöiden läsnäolo tapahtumissa koettiin hyväksi asiaksi.
- Kehitysvammaisten nuorten osallistumisesta yhteistyökumppaneiden pienryhmätoimintaan kaivattiin lisää kokemuksia. Inklusio voi edetä luontevasti sitä kautta, että yksittäiset kehitysvammaiset nuoret löytävät itseään kiinnostavaa toimintaa ja hakeutuvat siihen mukaan.
- Koulutustilaisuus yhteistyökumppaneiden henkilöstölle oli hyödyllinen. Jatkossa koulutustilaisuus voisi olla myös koko päivän mittainen ja sisältää mahdollisimman paljon käytännön pohdintaa ja harjoituksia.
- Kehitysvammaisten nuorten vanhemmille voisi järjestää omaa ryhmätoimintaa tapahtumien aikana. Näin vanhemmat voisivat olla paikalla, mutta myös nuoret voisivat olla keskenään.
- Projekti voisi auttaa yhteistyökumppaneita lisäämään yhteistyötä vammaispalveluiden kanssa, jolloin inklusioajattelu voisi levitä kunnan organisaatioissa. Yhteistyökumppanit kaipasivat myös lisää tietoa vammaispalveluista kuten kuljetuksista ja avustajista sekä ryhmäkotien käytännöistä.

Projektin työntekijöiden ajatuksia yhteistyöstä

Projektin työntekijät nostivat esille Kaverimeininki-projektin keston yhtenä nuorisopalveluyhteistyöhön vaikuttaneena tekijänä. Vuosi oli suhteellisen lyhyt aika kokeilla uutta toimintaa. Toisaalta lyhyt toiminta-aika selkeytti yhteistyötä, sillä yhteistyön tavoitteet ja sisältö oli rajattava mahdollisimman tarkkaan ja realistisesti jo heti vuoden alussa. Toisaalta projektin lyhyt toiminta-aika ei tarjonnut tilaisuuksia erilaisten toimintatapojen monipuoliselle kokeilemiselle, vaan ainoastaan yhdelle rajatulle ja mahdollisimman yksinkertaiselle pilotille. Projektin yhdeksi vahvuudeksi nuorisopalveluyhteistyössä työntekijät nimesivätkin tavoitteiden selkeyden ja kokonaisuuden hallinnan. Kaverimeininki-projektissa nuorisopalveluyhteistyön keskiössä oli projektin alusta loppuun nimenomaan käytännön kokemusten tuottaminen inklusiivisesta toiminnasta. Projektin vahvuutena oli useiden vuosien kokemus kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten tasavertaisesta yhdessäolosta Best Buddies -kaveritoiminnassa.

Yhteistyön onnistumiset

Ryhmähaastattelussa projektin työntekijät tiivistivät nuorisopalveluyhteistyön aikaansaannokset kolmeen kokonaisuuteen: yhteistyökumppanit, ryhmätapaamiset ja tiedotus. Yhteistyökumppaneihin liittyen tärkeimpinä tuloksina pidettiin sitä, että yhteistyökumppaneiden henkilöstön kokemukset, tietämys ja osaaminen inklusiivisesta toiminnasta ja kehitysvammaisuudesta lisääntyivät. Nuorisopalveluyhteistyön myötä ainakin yksittäiset työntekijät saivat lisää rohkeutta kehitysvammaisten nuorten kohtaamiseen. Projektin työntekijöiden mielestä oli merkityksellistä, että yhteistyökumppanit toivat esille halun viedä inklusioajattelua eteenpäin koko omassa organisaatiossaan.

Projektin työntekijät kokivat, että ryhmätapaamisten avulla sekä kehitysvammaiset että vammattomat nuoret olivat saaneet uusia kokemuksia paitsi yhteisestä toiminnasta myös uudeltaisesta tekemisestä. Esimerkiksi huhtikuun ryhmätapaamisen DJ-paja tarjosi nuorille tilaisuuden kokeilla musiikin miksaamista. Nuoret saivat myös tietoa ylipäätään yhteistyökumppaneiden toiminnasta, ja muutama kehitysvammaisen nuori olikin käynyt tutustumassa yhteistyökumppaneiden pienryhmätoimintaan kuultuaan siitä ensin Kaverimeininki-projektilta. Projektin tekemän tiedotustyön tuloksena

ryhmätapaamisiin tuli osallistujia paitsi Best Buddies -kavereiden ja -kaverinhakijoiden joukosta myös muualta kehitysvammaisten nuorten keskuudesta. Samalla levisi tieto mahdollisuudesta osallistua yhteistyökumppaneiden kaikille nuorille suunnattuun toimintaan.

Työntekijät nostivat esille useita onnistumisen kokemuksia. Ensinnäkin inklusion edistäminen tuntui olevan yleisesti hyväksytty ja tavoiteltava asia yhteistyökumppaneiden näkökulmasta. Työntekijät kokivat, että yhteistyökumppaneita ei tarvinnut erikseen vakuuttaa inklusioajattelusta vaan aiheen käsittely lähti liikkeelle kovin luontevasti. Yhdenvertaisuuden pohtiminen olikin yhteistyökumppaneille tuttua, mutta nuorisopalveluyhteistyön myötä yhteistyökumppaneiden työntekijät tulivat selvästi tietoisiksi myös nimenomaan kehitysvammaisten ihmisten osallistumiseen liittyvistä käytännön asioista.

Toiseksi työntekijät olivat tehneet vuoden aikana erittäin myönteisiä havaintoja nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisissa kehitysvammaisten nuorten osallistumisesta. Ryhmätapaamisissa kehitysvammaiset nuoret olivat osallisena ylipäättäen nuoria kiinnostavassa toiminnassa ja osallistuivat esimerkiksi musiikkitapahtumaan aivan samalla tavalla kuin vammattomatkin nuoret. Työntekijät eivät havainneet tai saaneet tietoonsa esimerkiksi ulkopuolisuuteen tai kiusaamiseen viittaavia tilanteita. Kehitysvammaiset nuoret myös näyttivät aidosti kohtaavan ryhmätapaamisissa uusia ihmisiä.

Jatkokehittämistä tarvitaan

Nuorisopalveluyhteistyöhön liittyi myös haasteita projektin työntekijöiden näkökulmasta. Joissain yhteistyökumppaneiden tapahtumissa oli paikalla vain pieni joukko nuoria, mikä hankaloitti Best Buddies -porukan sulautumista muiden nuorten joukkoon. Yhteistyötapahtumien sisällöt ja käytännön asiat varmistuivat välillä jokseenkin myöhään, mikä saattoi vaikeuttaa projektin tekemää tiedotusta. Lisäksi tiedottaminen nuorisopalveluyhteistyön seudulla toimivan Tukiliiton jäsenyhdistyksen kautta kehitysvammaisille nuorille ja heidän vanhemmilleen jäi vähäiseksi, sillä tiedottamisen käytännöt eivät ehtineet vakiintua vuoden aikana.

Vuoden 2014 aikana nuorisopalveluyhteistyössä ei vielä saatu juurikaan kokemuksia yhteistyökumppaneiden pienryhmätoiminnasta, vaan ryhmätapaamiset olivat joko kaikille avoimia iltoja tai isoja musiikkitapahtumia, eli jatkossa myös pienryhmätoiminnan huomioiminen olisi tärkeää.

Best Buddies -kaveritoiminnan osalta nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisiin liittyi kysymys siitä, edistivätkö ryhmätapaamiset kaveriparien ja kaverinhakijoiden kokemuksia Best Buddies -porukkaan kuulumisesta. Koska ryhmätapaamiset perustuivat ennen kaikkea vapaaseen yhdessäoloon, ne eivät välttämättä tukeneet osallistujien tutustumista toisiinsa ja yhteishengen syntymistä.

Jatkopohdintaa edellyttävänä asiana nousi esille myös yhteistyökumppaneiden kokemusten lisääminen käytännön tilanteista kehitysvammaisten nuorten parissa. Nuorisopalveluyhteistyön ryhmätapaamisissa enimmäkseen Kaverimeininki-projektin työntekijät hoitivat kehitysvammaisten nuorten ohjaamisen, jolloin yhteistyökumppaneiden työntekijät ja projektin työntekijät eivät olleet yhdessä käytännön ohjaustilanteissa.

Punaisena lankana yhdenvertaisuus

Projektin työntekijät kokivat projektin vahvuutena olleen nuorisopalveluyhteistyön liittämisen laajempaan kokonaisuuteen eli yhdenvertaisuuden teemaan, joka oli jo entuudestaan tuttu yhteistyökumppaneille. Vaikka Kaverimeininki-projektin tavoitteena oli edistää toiminnan saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta erityisesti kehitysvammaisten nuorten näkökulmasta, projekti pyrki korostamaan sitä, että kehittämistyöstä hyötyvät myös monet muut ihmisryhmät.

Nuorisopalveluyhteistyötä tuki myös hakeutuminen Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry:n yhteyteen. Projektipäällikkö ja kokoaikainen projektityöntekijä osallistuivat vuoden aikana Allianssin yhdenvertaisuussuunnittelukoulutukseen. Nuorisopalveluyhteistyön jatkuessa Tukiliitto voisi löytää Allianssin kautta myös muita tahoja, jotka pyrkivät edistämään yhdenvertaisuutta kuntien nuorisopalveluissa.

Yhteenvetoa projektin työntekijöiden ajatuksista:

- Yhteistyön mielekkyydestä kertoo se, että yhteistyökumppaneiden kokemukset, tietämys ja osaaminen inklusiivisesta toiminnasta ja kehitysvammaisuudesta lisääntyivät vuoden aikana. Yhteistyökumppanit kokivat inklusion edistämisen tärkeäksi ja halusivat jatkaa sekä laajentaa inklusiotyötä.
- Ryhmätapaamisten avulla sekä kehitysvammaiset että vammattomat nuoret saivat uusia kokemuksia tutustuessaan yhteistyökumppaneiden toimintaan. Ryhmätapaamisissa kehitysvammaisten nuorten osallistumisen kaikille nuorille suunnattuun toimintaan koettiin sujuneen hyvin ja tasavertaisesti vammattomien nuorten rinnalla.
- Yhteistyön liittäminen laajempaan kokonaisuuteen eli yhdenvertaisuuden teemaan oli tärkeää.
- **Kehittämisehdotuksia** jatkoa varten:
 - o Yhteistyö kannattaisi levittää koskemaan yhteistyökumppaneiden kaikkia toimipaikkoja, jolloin kehitysvammaiset nuoret voisivat hyödyntää myös lähipalveluita eli osallistua oman asuinalueensa nuorisotilan toimintaan.
 - o Yhteistyössä tulisi panostaa myös siihen, että kehitysvammaiset nuoret löytäisivät mukaan itseään kiinnostavaan pienryhmätoimintaan. Yksilöllinen tutustuminen yhteistyökumppaneiden toimintaan olisi hyvä vaihtoehto sille, että Kaverimeininki-projektissa tutustuminen tapahtui kuukausittain vapaaseen yhdessäoloon perustuvassa ryhmätapaamisessa.
 - o Tiedotuksessa tulisi pyrkiä siihen, että se tapahtuisi mahdollisimman paljon yhteistyökumppaneiden oman tiedotuksen yhteydessä. Esimerkiksi yhteistyökumppaneiden internetsivujen kehittyminen mahdollisimman saavutettaviksi helpottaisi yhdessä tiedottamista.
 - o Yhteistyökumppaneiden työntekijöille tulisi tarjota entistä enemmän käytännön kokemuksia kehitysvammaisten nuorten kohtaamisesta ja ohjaamisesta. Esimerkiksi henkilöstön koulutustilaisuus voisi olla mahdollisimman käytännönläheinen sisältäen tehtäviä ja kokemusasiantuntijoiden osallistumisen.
 - o Kehitysvammaisten nuorten vanhemmat tulisi huomioida yhteistyössä aikaisempaa paremmin, sillä vanhempien tietoisuus toiminnasta ja luottamus sitä kohtaan edistää kehitysvammaisten nuorten osallistumista.
 - o Ryhmätapaamiset kannattaisi toteuttaa siten, että ne sisältäisivät aina jonkun osuuden, jossa Best Buddies -osallistujat voisivat tutustua toisiinsa ja kokea kuuluvansa porukkaan.
 - o Tulevaisuudessa tulisi pohtia edelleen sitä, kuinka nuoret itse voisivat osallistua aikaisempaa aktiivisemmin ryhmätapaamisten suunnitteluun ja toteuttamiseen.

9. Yhteistyökumppaneiden ja oman järjestön näkemyksiä

Best Buddies -projektin (2011 – 2013) toiminnan arvioimiseksi lähetettiin maaliskuussa 2013 sähköpostikysely yhteensä 29:lle projektin ohjausryhmän, Tukiliiton johtoryhmän ja hallituksen jäsenelle sekä neljälle yhteistyöjärjestön edustajalle. Kyselyyn vastasi kuitenkin vain yhdeksän henkilöä: neljä ohjausryhmän jäsentä, kaksi johtoryhmän ja hallituksen jäsentä sekä yksi yhteistyöjärjestön edustaja.

Kyselyn vastausprosenttia heikensi se, että Tukiliiton hallituksen 16 jäsenestä kyselyyn vastasi vain kaksi. Heistäkin vain toinen tunsivat projektin. Projekti näyttääkin jääneen Tukiliiton hallituksen jäsenille vieraaksi, koska sen toiminta ei ole kohdistunut jäsenyhdistyksiin. Tätä päätelmää tukee myös Yhdistyskysely 2012, jonka mukaan vain 3 prosenttia yhdistyksistä oli ollut yhteydessä projektiin.

Kyselyyn vastanneet henkilöt tunsivat projektin kaveritoiminnan, oppilaitosyhteistyön ja kotisivut pääosin melko hyvin. Yhdistyksille tehdystä materiaalipankista heillä sen sijaan oli kokemusta selvästi vähemmän. Kyselyyn vastanneet pitivät projektin tärkeimpänä ansiona inklusiivisuuden edistämistä kaveruutta lisäävän toiminnan kautta. Vastauksissa pidettiin tärkeänä sekä tapahtumissa että oppilaitoksissa tehtyä asennetyötä, mutta myös käytännön toimintaa, jonka kautta nuorilla oli mahdollisuus käytännössä tutustua toisiinsa.

*Tämä on ollut tähän asti tärkeä projekti - toivottavasti on sitä jatkossakin.
Lapset ja nuoriso ovat tulevaisuus ja heidän suuntaansa tehtävä
vaikuttamis- ja asennetyö on erittäin tärkeää!
(johtoryhmän jäsen)*

Vastaajien mielestä projektilla oli selkeät tavoitteet ja toimivat käytännöt ja sen organisointi oli hoidettu hyvin. Ryhmätapaamisten kehittämistä pidettiin hyvänä suuntana, koska ne mahdollistivat myös niiden nuorten osallistumisen, joilla ei vielä ollut omaa kaveria. Projekti oli löytänyt hyvin asennevaikuttamisen paikkoja, kuten oppilaitokset ja isot tapahtumat. Yhdistyksille tehtyä materiaalipankkia pidettiin hyvänä.

Toiminnan juurruttaminen järjestöön nähtiin haasteellisena. Kun kahdenvälisen kaveruuksien aikaansaaminen vaatii ison ammattilaispanostuksen, mallia ei voida siirtää sellaisenaan jäsenyhdistysten vapaaehtoistoimintaan. Verkostoituminen ja tiedottaminen olisi voinut olla laajempaa. Tätä vastaajien

mielestä olisivat voineet tehdä myös aluevastaavat alueillaan. Jossakin määrin vastauksissa nähtiin toiminnan haasteena olleen kehittämisenäkökulman säilyttäminen.

Toimintaan näyttäisi tuoneen lisähaastetta se, ettei ajatus tasavertaisesta kaveruudesta ole aina ollut vanhemmille ja esimerkiksi asumisyksikön työntekijöille tuttua, vaan sitä on jouduttu perustelemaan. Selkeä toimintaympäristöstä koitua pulma on ollut myös vammattomien nuorten miesten vähäys tämän tyyppisen vapaaehtoistoiminnan piirissä, mistä syystä kehitysvammaiset nuoret miehet joutuvat odottamaan kaveria pitkään. Pulma on myös se, että projektimaisen toiminnan määräaikaisuus katkaisee toiminnan ja sen käynnistäminen alueilla uudelleen vie aikaa.

Mielestäni toiminnan tulisi hakea ja saada pysyvää rahoitusta jotta kaveripareja voisi etsiä jatkuvasti ilman projektiluontoisuudesta johtuvaa puolen vuoden taukoa. (ohjausryhmän jäsen)

Vastaajat toivoivat projektille jatkoa. Inklusiivisuuden, kaikille yhteisen yhteiskunnan, ajatuksen edistämiseksi toivottiin tulevaisuudessa enemmän näkyvyyttä ja tehostetumpaa viestintää. Oppilaitosyhteistyötä pidettiin useissa vastauksissa tärkeänä asenteisiin vaikuttamisen väylänä, ja vastauksissa mainittiin myös yläkouluvaihe asennemuokkauksen kannalta tärkeänä.

Toinen keskeinen ehdotus tulevaisuuden suunnasta oli tehostaa yhteistyötä nuorisotyötä tekevien tahojen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Nykyisen projektin kokemuksia toiminnan mahdollisuuksista ja esteistä kannattaisi vastaajien mielestä tarjota nuorten toimintaa työksien organisoiville tahoille eli kunnan nuorisotoimelle ja järjestöille, vapaa-aika-, kulttuuri- ja liikuntapuolelle. Vastauksissa pohdittiin myös voisiko Best Buddies tulevaisuudessa toimia laajemmin nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä myös vammaisille nuorille sopivaksi. Vastaajan mielestä tärkeää olisi: "Kehitysvammaisten nuorten saaminen kokemusasiantuntijoiksi mukaan nuorisotoimintaa suunnitteleviin ja toteuttaviin organisaatioihin."

10. Projektien vaikutukset ja lupaavat käytännöt

Best Buddies -projektin (2011 – 2013) ja Kaverimeininki-projektin (2014) tavoitteiksi nuorten kohdalla asetettiin osallisuuden tukeminen ja perinteisten sosiaalisten verkostojen laajeneminen. Kauden lopussa lähetettyihin palautekyselyihin saatiin hyvin samanlaisia vastauksia kuin ensimmäisessä Kaveri-projektissa (Oulasvirta 2011). Palautteista voi päätellä, että toiminta oli nuorille merkityksellistä ja tarjosi uusia kokemuksia. Kaveriparien tapaamisissa toteutui hyvin tasavertaisen kaveruuden ajatus.

Kehitysvammaisille nuorille kaveritoiminta tarjosi mahdollisuuden perheen tai asumisyksikön ulkopuoliseen ihmissuhteeseen. Heidän palautteissaan korostui yhteisen tekemisen tuottama mielihyvä ja uuden kaverin saamisen merkitys.

Minä sai juttelua kaveiren kanssa mä tykkäsin siitä että sai laulaa karaokea

Yhteiset kaveri päättarit kaveritoiminta tapaamiset

Saada hyvä kaveri ja tavatta uusia ystäviä

Myös vammattomien nuorten palautteissa painotettiin yhteistä tekemistä ja uuteen kaveriin tutustumista. Tapaamisten merkitys heille oli ensi sijassa mukavassa yhteisessä puuhassa, jota muutenkin tehtiisiin ikätovereiden kanssa. Vammattomat nuoret kertoivat toiminnan tarjonneen myös aivan uudenlaisia kokemuksia. Tapaamisten kautta kehitysvammaisuudesta oli tullut aikaisempaa arkipäiväisempi asia. Toiminnassa mukana oleminen oli muuttanut käsityksiä ja laajentanut maailmankuvaa.

Yksinkertaisesti vain olla mukana. Oli kivaa hengata kaverin kanssa.

BB-kaveruus opetti katsomaan asioita laajemmasta näkökulmasta ja kyseenalaistamaan turhia ennakkoluuloja. Kaverin kanssa vietimme monia hauskoja hetkiä, joita voi muistella vielä vuosienkin kuluttua.

Tutustua ihmiseen, johon tuskin olisin muuten tutustunut. Erilaisuuden kohtaaminen.

Myös opiskelijoiden ja opettajien palautteista voi päätellä, että luokissa pidettyjen tilaisuuksien jälkeen pohdittiin vammaisuutta ja saatiin uusia näkökulmia kehitysvammaisten henkilöiden arkeen. Asenteiden muuttumista kuvaavat esimerkiksi kommentit, joissa opiskelijat kertovat nyt ymmärtävänsä, että myös kehitysvammaisen ihminen voi olla aktiivinen, haluta tehdä työtä ja asua kuten muutkin. Lähihoitajaopiskelijoille keskustelu ja ajattelun avartuminen oli merkittävää myös ammatillisen kasvun vuoksi.

Samaan tapaan nuorisopalveluyhteistyön yhteistyökumppanit kokivat, että Kaverimeininki-projektin myötä inklusioajattelu heidän omassa toiminnassaan oli vahvistunut. Kunnan nuorisopalveluiden ja nuorisotyötä tekevän yhdistyksen työntekijät kertoivat, että esteettömyyden, saavutettavuuden ja selkeyden pohtiminen oli muodostunut aikaisempaa luonnollisemmaksi osaksi esimerkiksi kaikkea tapahtumanjärjestämistä ja tiedottamista.

Oman organisaation toimintaan projektit eivät vaikuttaneet yhtä merkittävästi kuin mukana olleiden nuorten elämään ja asenteisiin tai nuorisotyötä tekevien ajatteluun. Best Buddies -malli oli sellaisenaan liian vaativa vapaaehtoisten toteutettavaksi paikallisissa yhdistyksissä. Materiaalipankista saadun palautteen perusteella tuotetut materiaalit saattavat tulevaisuudessa olla muiden järjestöjen käytössä, esimerkiksi muissa vammaisjärjestöissä tai mielenterveyspuolella, missä on myös palkattua henkilökuntaa.

Projektien voidaan kuitenkin osoittaa vaikuttaneen esimerkiksi Kehitysvammaisten Tukiliiton projektityöhön. Vuonna 2014 Kaverimeininki-projekti teki aloitteen yhdessä muiden Tukiliiton projektien kanssa Tukiliiton projektityön kehittämiseksi. Best Buddies -kaveritoimintaa kehitettiin Tukiliitossa kahdeksan vuoden ajan eri projekteina, jolloin järjestön projektityöhön liittyvät mahdollisuudet ja haasteet vaikuttivat toimintaan merkittäväällä tavalla. Tukiliiton projektien syksyllä 2014 ehdottamat hyvät käytännöt koskivat esimerkiksi hankesuunnittelun läpinäkyvyyden ja osallistavuuden parantamista sekä projektien ja liittohallituksen välisen kanssakäymisen lisäämistä.

Projektien yhteiskunnallista merkitystä on vaikea arvioida. Best Buddies - ja Kaverimeininki-projektit toteuttivat kansainvälistä mallia, jonka perusajatus on lisätä kehitysvammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja aktiivisuutta. Tasavertaisen kaveruuden toivotaan muuttavan kehitysvammaisten ja vammattomien henkilöiden valtasuhteita toisin kuin perinteisessä

tukihenkilötoiminnassa, jossa korostuu vammaisen henkilön asema avun ja tuen kohteena. Projektien lähtökohdat ovat siis arvokkaita ja niissä tavoitellaan viimekädessä yhteiskunnallista muutosta.

Best Buddies -kaveritoiminnan voidaan sanoa tehneen ikään kuin kurkistusaukon raja-aitaan, joka erottaa kehitysvammaiset ja vammattomat nuoret toisistaan opiskelussa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Koska projektien toiminnot lukuun ottamatta yhteistyötä kuntien nuorisopalveluiden kanssa kohdistuivat lähinnä yksittäisiin nuoriin, projektien yhteiskunnallisia vaikutuksia on vaikea nähdä merkittävänä. Vuoden 2014 nuorisopalveluyhteistyöllä voidaan kuitenkin nähdä olleen myös yhteiskunnallisia vaikutuksia: ajatuksia ja kokemuksia kehitysvammaisten nuorten osallistumisesta kaikille nuorille suunnattuun toimintaan vietiin yksilötasolta rakenteelliselle tasolle eli julkisiin nuorisopalveluihin.

Hankkeissa esille nousseet **lupaavat käytännöt** ovat seuraavat:

1. Best Buddies -kaveritoiminnan lähtöajatus tasavertaisesta kaveruudesta ja inklusiosta innostaa ihmisiä.
2. Kehitysvammaisen henkilön kanssa yhdessä tehdyt opetusryhmäkohtaiset kouluvierailut toimivat hyvin asenteisiin vaikuttamisen kanavana.
3. Hyvä tapa vahvistaa inklusioajattelua kuntien nuorisopalveluissa on se, että kehitysvammaiset nuoret tulevat mukaan kaikille nuorille suunnattuun toimintaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Nuorisopalveluiden henkilöstölle tulee tarjota myös tietoa ja keskustelutilaisuuksia liittyen kehitysvammaisiin nuoriin, mutta käytännön kohtaamiset ovat hyvin tärkeässä roolissa.
4. Kehitysvammaisten nuorten mukaan pääseminen kaikille nuorille suunnattuun toimintaan voi lähteä luontevasti liikkeelle yksittäisistä nuorista. Kehitysvammaisia nuoria voidaan auttaa löytämään heitä itseään kiinnostavaa pienryhmätoimintaa ja tukea heitä toimintaan mukaan hakeutumisessa.
5. Yleisesti ottaen kaveritoiminnan aluetyöntekijöiden etuna on alueen tuntemus. Tästä syystä heidän toimintansa on esimerkiksi tiedottamisessa tehokkaampaa kuin keskustoimistolta tehtävä alueellinen työ. Työtiimi voi olla hyvin toimiva, vaikka työpisteet ovat eri puolella maata, koska nykyinen mobiilitekniikka mahdollistaa säännöllisen yhteydenpidon. Oleellista on rakentaa tiimin toimintaa alusta lähtien. Toisaalta myös keskustoimistolta tehty alueellinen työ voi toimia hyvin silloin, kun välimatka ei ole paria tuntia pidempi ja kun työntekijä tuntee alueen hyvin.
6. Ryhmätapaamiset ovat hyvä tapa tuoda kaveritoimintaan mukaan myös niitä, joiden kohdalla oman kaverin löytäminen ei ole heti mahdollista. Ryhmätapaamisilla on myös merkitystä kaveripareille. Tärkeää on, että ryhmätapaamiset sisältävät aina jotakin yhteistä tekemistä, mikä edistää nuorten keskinäistä tutustumista.

11. Pohdintaa Best Buddies -kaveritoiminnan jatkosta

Best Buddies -projekti (2011 – 2013) ja Kaverimeininki-projekti (2014) jatkoivat Kaveri-projektin (2007 – 2010) aloittamaa työtä, jonka tavoitteena oli saattaa kehitysvammaisia ja vammattomia nuoria yhteen Best Buddies -kaveritoiminnan avulla. Tasavertaisen kaveruuden ajatus sai paljon kannatusta esimerkiksi toimintaan osallistuneiden nuorten ja projektien yhteistyökumppaneiden keskuudessa sekä koulumaailmassa. Kehitysvammaisen ihmisen toiminta vapaaehtoisena ja tasavertaisena kaverina on asetelma, joka ravistelee yhä nykyään vallalla olevia käsityksiä kehitysvammaisuudesta. Valtaosa suomalaisista ihmisistä näkee edelleen kehitysvammaiset ihmiset avun tarvitsijoina. Yhteiskunta tarvitsee Best Buddiesin kaltaisia esimerkkejä toiminnasta, jossa kehitysvammaisilla ihmisillä on toimijan rooli.

Asennetyö on hidasta, ja inklusion ja yhdenvertaisuuden edes jonkinasteinen saavuttaminen tulee viemään vuosikymmeniä. Best Buddies -kaveritoiminnan vahvuutena on se, että se mahdollistaa asennetyön tekemisen myös kehitysvammaisten ihmisten ja heidän lähi-ihmistensä keskuudessa. Monesti myös kehitysvammaiset nuoret ja heidän perheensä kaipaavat rohkaisua osallistumisessa tavanomaiseen nuorten tekemiseen. Jatkuva tuen tarpeen korostaminen saattaa peittää alleen sen, että kehitysvammaisen nuori on hyvä kaveri siinä missä kuka tahansa vammatonkin nuori. Mielekkään tekemisen lähtökohtana ei tarvitse olla tuen tarve, vaan ihan tavalliset nuoria kiinnostavat tavat viettää vapaa-aikaa.

Best Buddies -kaveritoiminnan kehittämistä kannattaa edelleen jatkaa, ja mahdollisimman aluelähtöisesti. Erytisesti Best Buddies -projektissa (2011 – 2013) saatiin hyviä kokemuksia siitä, että aluetyöntekijät järjestivät kaveritoimintaa. Heidän etunaan oli joustavuus ja alueen tuntemus suhteessa keskustuimiston työntekijöihin. Toisaalta Kaverimeininki-projektissa (2014) havaittiin, että myös keskustuimistolta tehty alueellinen työ voi toimia hyvin silloin, kun välimatka ei ole paria tuntia pidempi ja kun työtä tekevällä keskustuimiston työntekijällä on paikallistuntemusta.

Kaveriparien yhdistämisen lisäksi Best Buddies -kaveritoiminnassa tulee pyrkiä edelleen juurruttamaan idea tasavertaisesta kaveruudesta ja inklusiivisesta vapaa-ajasta jo olemassa oleviin vapaa-ajan palveluihin, sillä siten voidaan edistää kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten kohtaamista merkittävästi. Tällöin toiminnan vaikutukset voivat ylettyä yksittäisiä kaveripareja eli yksilötasoa kauemmas rakenteelliselle tasolle. Tässä kehittämistyössä kuntien nuorisopalvelut ovat luonteva

yhteistyökumppani, sillä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sisältyvät nuorisolain (72/2006) tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtiin. Nuorisolain tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Kaverimeininki-projektin aloittamaa yhteistyötä kuntien nuorisopalveluiden kanssa kannattaa siis jatkaa. Vuoden 2014 kokemusten mukaan inkluusioajattelun edistäminen kuntien nuorisopalveluissa onnistuu hyvin siten, että kehitysvammaisia nuoria tulee mukaan yleiseen toimintaan aikaisessa vaiheessa yhteistyötä. Näin nuorisopalveluiden henkilöstö saa tilaisuuksia kohdata kehitysvammaisia nuoria käytännössä. Jo muutamankin kehitysvammaisen nuoren osallistuminen yleiseen toimintaan on hyödyllistä. Isojen esimerkiksi musiikkiin liittyvien tapahtumien ohella kehitys voi lähteä luontevasti liikkeelle siitä, että yksittäiset kehitysvammaiset nuoret hakeutuvat mukaan heitä itseään kiinnostavaan pienryhmätoimintaan, joka on suunnattu kaikille nuorille.

Kehitysvammaisten Tukiliitto haki Raha-automaattiyhdistyksen kohdennettua toiminta-avustusta Best Buddies -kaveritoiminnalle vuodesta 2015 alkaen. Joulukuussa 2014 Raha-automaattiyhdistys ehdotti avustuksen myöntämistä. Rahoitus tulee mahdollistamaan toiminnan kehittämisen usean vuoden aikajänteellä ja ilman projektirahoituksesta johtuvia taukoja. Jatkossa toiminnan yhtenä tavoitteena on, että vapaaehtoiseen Best Buddies -kaveritoimintaan osallistuu yhä useampia ihmisiä ja ihmisryhmiä. Toiseksi toiminta jatkaa tiivistä yhteistyötä kuntien nuorisopalveluiden kanssa tavoitteenaan se, että kehitysvammaiset nuoret pääsevät mukaan kaikille nuorille suunnattuun toimintaan. Kolmanneksi toiminta pyrkii jakamaan tietoa tasavertaisesta kaveritoiminnasta ja kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten kohtaamismahdollisuuksista Tukiliiton jäsenyhdistyksille.

Jatkossa Best Buddies -kaveritoiminnan kaikilla osa-alueilla tullaan huomioimaan kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten osallistaminen mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tämä osaltaan edistää kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten tasavertaista kohtaamista ja vahvistaa Best Buddies -kaveritoimintaa kansalaistoimintana.

Käytännössä Best Buddies -kaveritoiminnassa yhdistetään jatkuvasti uusia kaveripareja. Kehitysvammaisia ja vammattomia ihmisiä innostetaan mukaan toimintaan ja tuetaan toiminnassa esimerkiksi ryhmätapaamisten avulla. Kaikki kaveriparit, kaverinhakijat ja muut kiinnostuneet kutsutaan myös

suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmätapaamisia. Nuorisopalveluyhteistyössä kehitetään ja levitetään edelleen hyviä käytäntöjä liittyen siihen, kuinka kehitysvammaiset nuoret pääsevät mukaan kuntien nuorisopalveluiden yleiseen toimintaan. Yhteistyötä tehdään suunnittelemalla ja toteuttamalla erilaista toimintaa ja erilaisia tapahtumia nuorisopalveluiden kanssa. Ainakin osa yhteistyössä järjestettävistä tapahtumista voi toimia samalla kaveritoiminnan ryhmätapaamisina. Lisäksi kuntien nuorisopalveluille tarjotaan tietoa kehitysvammaisten nuorten kohtaamisesta ja kehitysvammaisten nuorten lähi-ihmisille kerrotaan inklusiivisesta toiminnasta. Tietoa jaetaan sekä nuorisopalveluiden henkilöstölle että nuorten lähi-ihmisille esimerkiksi koulutus- ja keskustelutilaisuuksien avulla. Tukiliiton yhdistystoimijoille kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten yhteisestä toiminnasta kerrotaan erilaisissa tiedotteissa, tapahtumissa ja koulutuksissa.

Myös jatkossa Kehitysvammaisten Tukiliiton Best Buddies -kaveritoiminnan päätavoitteena on edistää kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten tasavertaista kohtaamista vapaa-ajan toiminnassa. Toteutetut projektit ovat osoittaneet, että kehitysvammaisten ja vammattomien nuorten yhdistäminen tasavertaisiksi ja vapaaehtoisiksi kaveripareiksi on toimiva tapa innostaa nuoria toimimaan yhdessä. Kun kaveriparien yhdistämisen lisäksi vielä kehitetään kuntien nuorisopalveluiden ja Tukiliiton jäsenyhdistysten kanssa tehtävää yhteistyötä, voidaan olla varmoja siitä, että myös tulevaisuudessa moni kehitysvammainen ja vammaton nuori tulee saamaan uusia kokemuksia ja kohtaamaan toisensa Best Buddies -kaveritoiminnan kautta.

Lähteet

Best Buddies International (2014) Kotisivut
<http://www.bestbuddies.org> (20.11.2014)

Kehitysvammaisten Tukiliitto (2011) Kehitysvammaisten Tukiliiton strategia ja toimintaohjelmat vuosiksi 2011 – 2016. Verkkojulkaisu http://www.kvtl.fi/media/Muut/Strategia_ja_toimintaohjelma_vuosiksi_2011-2016.pdf (15.4.2013)

KIOS (2008) Dr. Max Peberdyn tiekartta ja kolme universaalia kysymystä. Esitys verkossa
<http://www.soste.fi/media/arvioinnin-tietopankki/maxpeberdynkolmekysymystadiaesitys.ppt> (12.9.2012)

Nuorisolaki (72/2006) Finlex-internetpalvelu
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> (20.11.2014)

Oulasvirta, Taru (2011) Best Buddies -kaveritoiminnan arviointi. Kaveri-projektin loppuraportti. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. Verkkojulkaisu
http://www.kvtl.fi/media/Projektit/Kaveri/Best_Buddies_raportti.pdf (20.11.2014)

Oulasvirta, Taru & Vaitti, Lea (2013) Tasavertainen kaveruus onnistuu. Best Buddies -projektin (2011 – 2013) loppuraportti. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. Verkkojulkaisu
http://www.kvtl.fi/media/Julkaisut/HankkeidenRaportit/tasavertainen_kaveruus_onnistuu.pdf (20.11.2014)

Robson, Colin (2001) Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Suom. Tuija Lindqvist, Maisa Maaniittu, Eila Niemi, Petteri Paasio ja Leea Paija. Helsinki: Tammi.

Vaitti, Lea (2011) "Hallituksen vapaaehtoisuus on hyvä; mennään kaikki sata lasissa". Selvitys Kehitysvammaisten Tukiliiton jäsenyhdistysten toiminnasta. Verkkojulkaisu
http://www.kvtl.fi/media/Paikallinen_toiminta/yhdistyskysely_raportti_3.pdf (15.4.2013)

Liite 1 Oppilaitosyhteistyö

Oppilaitosyhteistyön tilaisuudet 2011 – 2013

Oppilaitos	kouluvierailut				muut tilaisuudet			
	syksy 2011	kevät 2012	syksy 2012	kevät 2013	syksy 2011	kevät 2012	syksy 2012	kevät 2013
Tampereen ammattiopisto (TAO)	3	0	7	2	0	1	1	1
Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitos Hesote	5	1	2	0	1	2	1	0
Espoonlahden lukio	4	0	0	0	1	0	1	0
Tilaisuuksien määrä yhteensä	12	1	9	2	2	3	3	1
Tilaisuuksiin osallistuneiden opiskelijoiden määrä	210	30	140	40	200	120	440	30

Oppilaitosyhteistyön kautta tulleet kaverilomakkeet 2011 – 2013

Oppilaitos	syksy 2011	kevät 2012	syksy 2012	kevät 2013
TAO	1	0	4	1
Hesote	0	1	0	0
Espoonlahden lukio	1	0	0	0

Best Buddies -kaveritoiminta

Best Buddies on kaveruutta ja ennakkoluulotonta meininkiä. Best Buddies on vapaaehtoistoimintaa, joka yhdistää kehitysvammaisen ja vammattoman ihmisen tasavertaiseen kaveruuteen.

Kaverit ovat keskenään useimmiten samaa sukupuolta, samanikäisiä ja kiinnostuneita samanlaisista asioista.

Toimintaan osallistumisesta ei makseta korvauksia eikä jäsenmaksuja. Kaveruus on mutkatonta yhdessäoloa.

Best Buddies -kaveritoiminta on tarkoitettu erityisesti kehitysvammaisille ja vammattomille nuorille.

Best Buddies -projekti (RAY 2011 – 2013)

Kaverimeininki-projekti (RAY 2014)

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

www.kvtl.fi

